

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 764

3. SRPNJA 2026.

CIJENA 1,33 €

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUCNI MAGAZIN // IZLAZI OD 1991. // WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

BORBENA MOĆ 26

SNAGA KOJA ODVRAĆA

HVU
ČASNICI I
DOČASNICI
SPREMNI ZA
NOVE ZADAĆE

OSRH
DIGITALNI
KRVOTOK
HRVATSKE VOJSKE

RAZGOVOR
NATPORUČNICA
REA TOMINA
SKENDER

EUROSATORY
2026 – ZAJEDNIČKI
NASTUP HRVATSKE
OBRAMBENE
INDUSTRIJE

Foto: Tomislav Brandt, Josip Šeri, OSRH

www.hrvatski-vojniki.hr

NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSI S JAVNOŠĆU I VOJNA GLASILA / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA**

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (hrvojniki@morh.hr), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@morh.hr), Hrvoje Lončarević (hrvoje.loncarevic@morh.hr)

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gordana.jelavic@morh.hr), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)

Grafička redakcija: Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 075 224 302; fax: 4568-117

Tisak: Kerschhoffset d.o.o., Ježdovečka 112, 10 250 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ulica Antuna Bauera 35, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojniki@morh.hr

Odobrava: Ivana Balenović, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i vojna glasila

SNAGA KOJA ODVRAĆA

Međunarodna združena vojna vježba Borbena moć 26, provedena od 22. lipnja do 3. srpnja 2026. godine na području vojarne "Josip Jović" u Udbini, vojnog poligona "33. inženjerijske brigade Hrvatske vojske" u Cerovcu, vojnog poligona "Eugen Kvaternik" u Slunju te Pomorskog vojnog poligona Žirje, još je jednom potvrdila status najveće i najsloženije vojne vježbe Oružanih snaga Republike Hrvatske

[STR. 4]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 14 HVU**
Časnici i dočasnici spremni za nove zadaće
- 20 HVU**
Najbolji polaznici vojnih škola
- 24 RAZGOVOR**
general-bojnik Rainer Beeck,
zamjenik načelnika stožera za kibernetički prostor
u Vrhovnom stožeru savezničkih snaga u Europi
(SHAPE) i zapovjednik NATO-ove CIS grupe
- 28 OSRH**
Digitalni krvotok Hrvatske vojske
- 32 RAZGOVOR**
natporučnica Rea Tomina Skender
- 36 KONFERENCIJA HGZ-A**
Aeroklubovi kao bitna sastavnica sustava
domovinske sigurnosti
- 38 VOJNA IZLOŽBA**
Eurosatory 2026 – zajednički nastup hrvatske
obrambene industrije
- 48 PODLISTAK**
Povijest snajpera (XIV. dio:
Snajperski sustav Remington M40
- 52 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Moje drago serce – nepročitano pismo
- 56 PJESME KOJE SU
OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT**
Priča o glasu jedne generacije
- 62 DOMOVINSKI RAT**
Mario Franić hrvatski branitelj i predsjednik
Hrvatskog saveza tajlandskog boksa jedan je od
ovogodišnjih dobitnika priznanja koje zajednički
dodjeljuju Ministarstvo hrvatskih branitelja i Hrvatski
olimpijski odbor za poseban doprinos u obrani
domovine

4-5

HRVATSKI VOJNIK // Br. 764 // 3. srpnja 2026.

SNAGA KOJ

BORBENA MOĆ 26

Međunarodna združena vojna vježba Borbena moć 26, provedena od 22. lipnja do 3. srpnja 2026. godine na području vojarne "Josip Jović" u Udbini, vojnog poligona "33. inženjerijske brigade Hrvatske vojske" u Cerovcu, vojnog poligona "Eugen Kvaternik" u Slunju te Pomorskog vojnog poligona Žirje, još je jednom potvrdila status najveće i najsloženije vojne vježbe Oružanih snaga Republike Hrvatske. Tijekom gotovo dva tjedna intenzivnih aktivnosti pripadnici Hrvatske vojske zajedno sa sastavnicama sustava domovinske sigurnosti, zapovjednim strukturama NATO-a te pripadnicima savezničkih i partnerskih oružanih snaga iz Albanije, Slovenije, Crne Gore, Kosova, Sjedinjenih Američkih Država, Italije i Portugala, uvježbavali su planiranje i provedbu združenih borbenih operacija visokog intenziteta, potvrđujući pritom visoku razinu obučenosti, interoperabilnosti i spremnosti za djelovanje u suvremenom sigurnosnom okruženju.

TEKST Tomislav Vidaković // FOTO Tomislav Brandt

A ODVRAĆA

Posebnu pozornost privuklo je lansiranje rakete Mistral 3 s broda DBM-82 Krka na simulirani zračni cilj

U vremenu obilježenom složenim sigurnosnim izazovima, ratovima visokog intenziteta i ubrzanim tehnološkim razvojem, ovakve su vježbe jedan od najvažnijih alata za razvoj vojnih sposobnosti. One omogućuju provjeru procedura, usklađivanje zapovjednih procesa, uvježbavanje djelovanja različitih rodova i grana oružanih snaga te testiranje sposobnosti zajedničkog djelovanja sa saveznicima. Upravo je interoperabilnost, odnosno sposobnost različitih nacionalnih snaga da djeluju kao jedinstvena cjelina, bila jedno od ključnih obilježja vježbe Borbena moć 26.

Posebnu težinu ovogodišnjoj vježbi dala je činjenica da se provodila u iznimno nepovoljnim vremenskim uvjetima. Hrvatsku je tijekom druge polovine lipnja zahvatio snažan toplinski val, a temperature zraka na pojedinim lokacijama prelazile su i 40 stupnjeva Celzijevih. Takvi su uvjeti bili dodatan izazov za sve sudionike, od pješačkih postrojbi i logističkih elemenata do zrakoplovnih i pomorskih sastavnica. Rad na otvorenom prostoru, nošenje zaštitne opreme, izvođenje taktičkih radnji i dugotrajni boravak na terenu zahtijevali su dodatnu psihofizičku izdržljivost. Upravo zato provedba svih planiranih aktivnosti bez zastoja dodatno potvrđuje visoku razinu pripremljenosti i profesionalnosti svih sudionika.

Jedan od ključnih segmenata vježbe odnosio se na sposobnosti Republike Hrvatske kao zemlje domaćina savezničkih

snaga. U vojarni "Josip Jović" u Udbini prikazane su sposobnosti provedbe RSOM operacija, odnosno procesa prihvata, pripreme i daljnjeg upućivanja savezničkih snaga. Riječ je o jednoj od temeljnih sposobnosti NATO-a koja omogućava brzo razmještanje postrojbi na područje operacija. Dolaskom savezničkih snaga u luku iskrcanja započinje proces u kojem Republika Hrvatska preuzima ulogu zemlje domaćina i osigurava prihvata ljudi, vozila i opreme te njihovo sigurno upućivanje prema području djelovanja.

U provedbi tih aktivnosti sudjelovali su Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo financija kroz Carinsku upravu te Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Takva suradnja pokazala je kako obrana države nije isključivo zadaća vojske nego rezultat koordiniranog djelovanja brojnih institucija. Nakon prihvata savezničkih snaga formiraju se konvoji koji prolaze kroz područja pripreme i logističke potpore gdje se provode tehnički pregledi, popuna zaliha te osigurava medicinska i logistička podrška. Tek nakon završetka svih priprema postrojbe nastavljaju prema svojim operativnim zadaćama.

INTEROPERABILNOST NA DJELU

Važnost logistike kao temelja svake vojne operacije dodatno je naglašena tijekom prezentacije u Udbini. Bez učinkovite

Jedan od najspektakularnijih dijelova vježbe proveden je na Pomorskom vojnom poligonu Žirje gdje su prikazane sposobnosti Hrvatske ratne mornarice, Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Zapovjedništva specijalnih snaga i drugih sastavnica Oružanih snaga Republike Hrvatske

organizacije prijevoza, opskrbe, održavanja i medicinske potpore nije moguće provoditi složene vojne operacije. Upravo zato ovakva uvježbavanja imaju izravnu vrijednost za sposobnost Hrvatske vojske da u budućnosti prihvati i podupre dolazak savezničkih snaga na svoje područje, ali i da vlastite snage učinkovito rasporedi u međunarodne operacije.

Drugi dio programa u Udbini bio je posvećen prikazu sposobnosti vojnog padobranstva i zračnog desanta. U suradnji s Nacionalnom gardom Minnesote izvedeni su padobranski skokovi iz transportnog zrakoplova C-130 Hercules. Prikazana je sposobnost brzog ubacivanja snaga iza protivničkih linija, što je jedna od ključnih sposobnosti modernih oružanih snaga. Nakon doskoka padobranici odmah nastavljaju izvršavati dodijeljene zadaće, čime se postiže iznenađenje i ostvaruje operativna prednost nad protivnikom. Suradnja hrvatskih i američkih vojnika tijekom ove aktivnosti još je jednom potvrdila visoku razinu interoperabilnosti između dviju savezničkih vojski.

Na vojnom poligonu u Cerovcu poseban naglasak stavljen je na djelovanje u uvjetima nuklearno-biološko-kemijskih ugroza. Pripadnici Bojne nuklearno-biološko-kemijske obrane Hrvatske kopnene vojske zajedno sa saveznicima iz Slovenije, Crne Gore i Albanije te pripadnicima sustava civilne zaštite prikazali su širok spektar sposobnosti potrebnih za odgovor na KBRN prijetnje. Prikazani su postupci izviđanja,

detekcije, označavanja kontaminiranih područja, uzorkovanja te dekontaminacije ljudi, opreme, vozila i terena. Posebna vrijednost aktivnosti bila je izražena civilno-vojna suradnja. Uz vojne postrojbe sudjelovali su pripadnici Ravnateljstva civilne zaštite i Državne intervencijske postrojbe civilne zaštite, čime je potvrđena sposobnost zajedničkog djelovanja u kriznim situacijama koje zahtijevaju angažman više institucija. Istodobno je prikazana sposobnost provedbe laboratorijske analize sumnjivih uzoraka u NBK laboratoriju Hrvatskog vojnog učilišta, što pokazuje puni spektar nacionalnih sposobnosti u području zaštite od nuklearnih, bioloških i kemijskih prijetnji.

Jedan od najspektakularnijih dijelova vježbe proveden je na Pomorskom vojnom poligonu Žirje gdje su prikazane sposobnosti Hrvatske ratne mornarice, Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Zapovjedništva specijalnih snaga i drugih sastavnica Oružanih snaga Republike Hrvatske. Aktivnosti su započele operacijom nasilnog zauzimanja plovila, poznatom pod nazivom VBSS – Visit, Board, Search and Seizure. Scenarij je predviđao otmicu broda pod hrvatskom zastavom terorističke skupine nakon čega su specijalne snage provele operaciju preuzimanja kontrole nad plovilom. U provedbi operacije korišten je besposadni sustav Bayraktar TB2 za izviđanje i prikupljanje podataka, dok su timovi za zauzimanje plovila djelovali iz helikoptera UH-60M Black Hawk i desan-

tnih gumenih brodica. Helikopterski tim spuštao se tehnikom brzog užeta, dok su se timovi iz brodica penjali na plovilo pomoću posebnih ljestvi. Zaštitu su pružali helikopteri OH-58D Kiowa Warrior te pripadnici Hrvatskog ratnog zrakoplovstva spremni za pružanje vatrene potpore iz zraka. Takve operacije zahtijevaju iznimnu koordinaciju različitih sastavnica te su vrhunac sposobnosti specijalnih snaga.

Na Žirju su potom prikazane sposobnosti protuzračne obrane kroz djelovanje samohodnih protuzračnih topova te raketnog sustava Mistral 3. Posebnu pozornost privuklo je lansiranje rakete Mistral 3 s broda DBM-82 Krka na simulirani zračni cilj. Sustav je namijenjen uništavanju niskoletjećih ciljeva danju i noću te je važan element zaštite pomorskih snaga od zračnih prijetnji.

INTEGRACIJA SVIH GRANA

U nastavku aktivnosti izvedeno je gađanje površinskog cilja samohodnim haubicama PZH 2000 kalibra 155 milimetara. Ova sposobnost pokazuje važnost precizne i snažne topničke potpore suvremenim kopnenim operacijama. Istodobno su hrvatski ratni brodovi proveli topnička gađanja površinskih ciljeva na moru. U aktivnosti su sudjelovale raketne topovnjače Kralj Petar Krešimir IV., Šibenik, Vukovar i Dubrovnik te obalni ophodni

Helikopterski tim spuštao se tehnikom brzog užeta, dok su se timovi iz brodica penjali na plovilo pomoću posebnih ljestvi

Borbena moć 26 još je jednom pokazala kako suvremeno ratovanje zahtijeva potpuno integrirano djelovanje kopnenih, pomorskih, zračnih, specijalnih i logističkih snaga

brodovi Omiš i Umag. Time je demonstrirana sposobnost Hrvatske ratne mornarice za provedbu protupovršinskih djelovanja i zaštitu nacionalnih pomorskih interesa. Vrhunac prikaza na Žirju bilo je djelovanje višenamjenskih borbenih aviona Rafale C3R. Dva zrakoplova Hrvatskog ratnog zrakoplovstva izvela su izviđanje cilja te niz napada topom kalibra 30 milimetara na ciljeve na moru. Prikazane sposobnosti potvrđuju kako su Rafalei postali jedan od ključnih nositelja borbenih moći Republike Hrvatske i značajno unaprijedili sposobnosti nacionalnog sustava obrane.

Borbena moć 26 još je jednom pokazala kako suvremeno ratovanje zahtijeva potpuno integrirano djelovanje kopnenih, pomorskih, zračnih, specijalnih i logističkih snaga. Nijedna sastavnica ne djeluje samostalno, već se uspjeh postiže zajedničkim planiranjem, koordinacijom i provedbom operacija. Upravo zato ovakve vježbe imaju neprocjenjivu vrijednost za razvoj Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Jednako važna bila je i međunarodna dimenzija vježbe. Sudjelovanje pripadnika Albanije, Slovenije, Crne Gore, Kosova, Sjedinjenih Američkih Država, Italije i Portugala omogućilo je razmjenu iskustava, usvajanje najboljih praksi te provjeru sposobnosti zajedničkog djelovanja prema NATO-ovim standardima. U slučaju stvarne krize ili sukoba upravo će interoperabilnost biti ključna za učinkovito djelovanje savezničkih snaga.

Dodatna vrijednost vježbi poput Borbene moći 26 mogućnost je provjere zapovjednih procedura u uvjetima koji što vjernije oponašaju stvarno operativno okruženje. U suvremenim vojnim operacijama uspjeh više ne ovisi isključivo o brojnosti snaga ili količini raspoložive tehnike, već prije svega o brzini donošenja odluka, pravodobnoj razmjeni informacija i sposobnosti koordinacije velikog broja različitih sastavnica. Tijekom vježbe provedeni su brojni procesi planiranja, zapovijedanja i nadzora operacija u kojima su sudjelovali pripadnici svih grana Oružanih snaga Republike Hrvatske, ali i međunarodni partneri. Takvo uvježbavanje omogućava zapovjednicima i stožerima stjecanje dragocjenog iskustva u upravljanju složenim operacijama koje uključuju velik broj ljudi, sredstava i istodobnih aktivnosti na različitim lokacijama. Posebno je značajno što je vježba obuhvatila cijeli spektar vojnih sposobnosti, od logističke potpore i prijema savezničkih snaga, preko manevarskih i specijalnih operacija, do djelovanja zračnih, pomorskih i topničkih snaga. Time se postiže ono što je jedan od temeljnih ciljeva svake združene vježbe – provjera sposobnosti svih elemenata obrambenog sustava da djeluju kao jedinstvena operativna cjelina. Upravo je takav pristup nužan u današnjim sigurnosnim okolnostima u kojima se potencijalne prijetnje mogu pojaviti istodobno u više domena djelovanja, na kopnu, moru, u zraku, ali i u informacijskom i kibernetičkom prostoru.

Borbena moć 26 još je jednom potvrdila i važnost ljudskog čimbenika kao temelja svake vojne sposobnosti. Bez obzira na razinu tehnološke opremljenosti, uspješna provedba svih aktivnosti ovisi o znanju, uvježbanosti, disciplini i motiviranosti pripadnika Oružanih snaga. Izvođenje zahtjevnih zadaća tijekom višednevnih aktivnosti

ČOVJEK KAO NAJVAŽNIJI FAKTOR

Sudjelovanje partnerskih i savezničkih država imalo je višestruku korist za sve uključene sudionike. Osim uvježbavanja zajedničkih procedura i NATO-ovih standarda, pripadnici različitih oružanih snaga imali su priliku usporediti iskustva stečena tijekom međunarodnih operacija, razmijeniti stručna znanja te usvojiti nova rješenja u području taktike, tehnike i procedura.

Takva suradnja pridonosi izgradnji međusobnog povjerenja, što je jedan od ključnih preduvjeta za uspješno djelovanje multinacionalnih snaga u stvarnim operacijama. Istodobno se stvaraju profesionalne veze među pripadnicima različitih vojski koje mogu imati važnu ulogu tijekom budućih međunarodnih aktivnosti i misija. Važan segment vježbe odnosio se i na potvrđivanje sposobnosti Hrvatske kao odgovorne saveznice koja može pružiti potporu kolektivnoj obrani Saveza. Gestrateški položaj Republike Hrvatske na jugoistočnom krilu NATO-a daje posebnu važnost sposobnostima prihvata, raspoređivanja i potpore savezničkim snagama. Kroz aktivnosti provedene tijekom Borbene moći 26 potvrđeno je da hrvatske institucije i Oružane snage mogu učinkovito koordinirati složene procese koji uključuju prelazak državne granice, prihvata velikog broja ljudi i vozila, organizaciju logističkih kapaciteta te sigurno upućivanje snaga prema području operacija. Vježba

je pokazala značaj kontinuiranog ulaganja u modernizaciju Hrvatske vojske. Sustavi poput besposadne letjelice Bayraktar TB2, helikoptera UH-60M Black Hawk, borbenih helikoptera OH-58D Kiowa Warrior, samohodnih haubica Panzer 2000, protuzračnog sustava Mistral 3 i višenamjenskih borbenih aviona Rafale tehnološki su iskorak koji značajno povećava sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske. Međutim, moderna oprema sama po sebi nije dovoljna. Njezina prava vrijednost dolazi do izražaja tek kad se koristi u uvjetima složenih vježbi tijekom kojih se provjeravaju mogućnosti integracije različitih sustava i njihova uporaba u zajedničkim operacijama.

Borbena moć 26 još je jednom potvrdila i važnost ljudskog čimbenika kao temelja svake vojne sposobnosti. Bez obzira na razinu tehnološke opremljenosti, uspješna provedba svih aktivnosti ovisi o znanju, uvježbanosti, disciplini i motiviranosti pripadnika Oružanih snaga. Izvođenje zahtjevnih zadaća tijekom višednevnih aktivnosti, često na visokim temperaturama i u otežanim uvjetima rada, pokazalo je spremnost hrvatskih vojnika da odgovore na sve postavljene izazove. Upravo kombinacija suvremene opreme, kvalitetne obuke i međunarodne suradnje temelj je daljnjeg razvoja sposobnosti Hrvatske vojske i njezina doprinosa sigurnosti Republike Hrvatske te kolektivnoj obrani NATO saveza.

Dodatna vrijednost vježbi poput Borbene moći 26 mogućnost je provjere zapovjednih procedura u uvjetima koji što vjernije oponašaju stvarno operativno okruženje. U suvremenim vojnim operacijama uspjeh više ne ovisi isključivo o brojnosti snaga ili količini raspoložive tehnike, već prije svega o brzini donošenja odluka, pravodobnoj razmjeni informacija i sposobnosti koordinacije velikog broja različitih sastavnica

U sklopu međunarodne združene vojne vježbe Borbena moć 26 obilježena je 29. lipnja na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" kod Slunja 30. obljetnica suradnje Oružanih snaga Republike Hrvatske i Nacionalne garde Minnesote kroz Program međudržavnog partnerstva (State Partnership Program). Tom su prigodom načelnik GS OSRH general-pukovnik Tihomir Kundid i zapovjednik Nacionalne garde Minnesote general-bojnik Shawn P. Manke održali sastanak vezano uz dosadašnju suradnju te daljnje jačanje partnerstva i zajednički razvoj sposobnosti. Slijedilo je svečano obilježavanje obljetnice suradnje, na kojem je bio državni tajnik u MORH-u Tomislav Galić, veleposlanica SAD-a u Republici Hrvatskoj Nj. Eksc. Nicole McGraw sa suradnicima, predstavnici MORH-a i OSRH te pripadnici Nacionalne garde Minnesote. U povodu obljetnice pripadnici OSRH i Nacionalne garde Minnesote svečano su se postrojili.

General Kundid naglasio je kako su zajedničke vježbe poput Borbene moći 26 iznimno važne jer omogućuju razmjenu znanja i iskustava među savezničkim vojskama, posebno u današnjem zahtjevnom i izazovnom sigurnosnom okruženju. Istaknuo je kako spremnost oružanih snaga nikad nije bila važnija te da se upravo kroz takve obuke i vježbe razvija i održava visoka razina operativne spremnosti. Dodao je kako Oružane snage RH zajedničkim aktivnostima sa saveznicima potvrđuju predanost kolektivnoj obrani i sigurnosti.

ZAJEDNIČKA OBUKA, PROVEDENA RAME UZ RAME, REZULTIRALA JE IZGRADNJOM ISTINSKOG PRIJATELJSTVA

General Manke izrazio je zadovoljstvo i čast što osobno sudjeluje na svečanosti. Zahvalio je svim pripadnicima OSRH, kao i zapovjednicima i čelnicima koji su radom, predanošću i zalaganjem u protekla tri desetljeća pridonijeli uspješnom razvoju i održavanju partnerstva. Naglasio je kako je zajednička obuka, provedena rame uz rame tijekom brojnih aktivnosti, rezultirala izgradnjom povjerenja, profesionalnog uvažavanja i istinskog prijateljstva između pripadnika dviju savezničkih vojski. Izrazio je uvjerenje kako će se uspješna suradnja nastaviti te dodatno pridonijeti razvoju sposobnosti i jačanju savezništva.

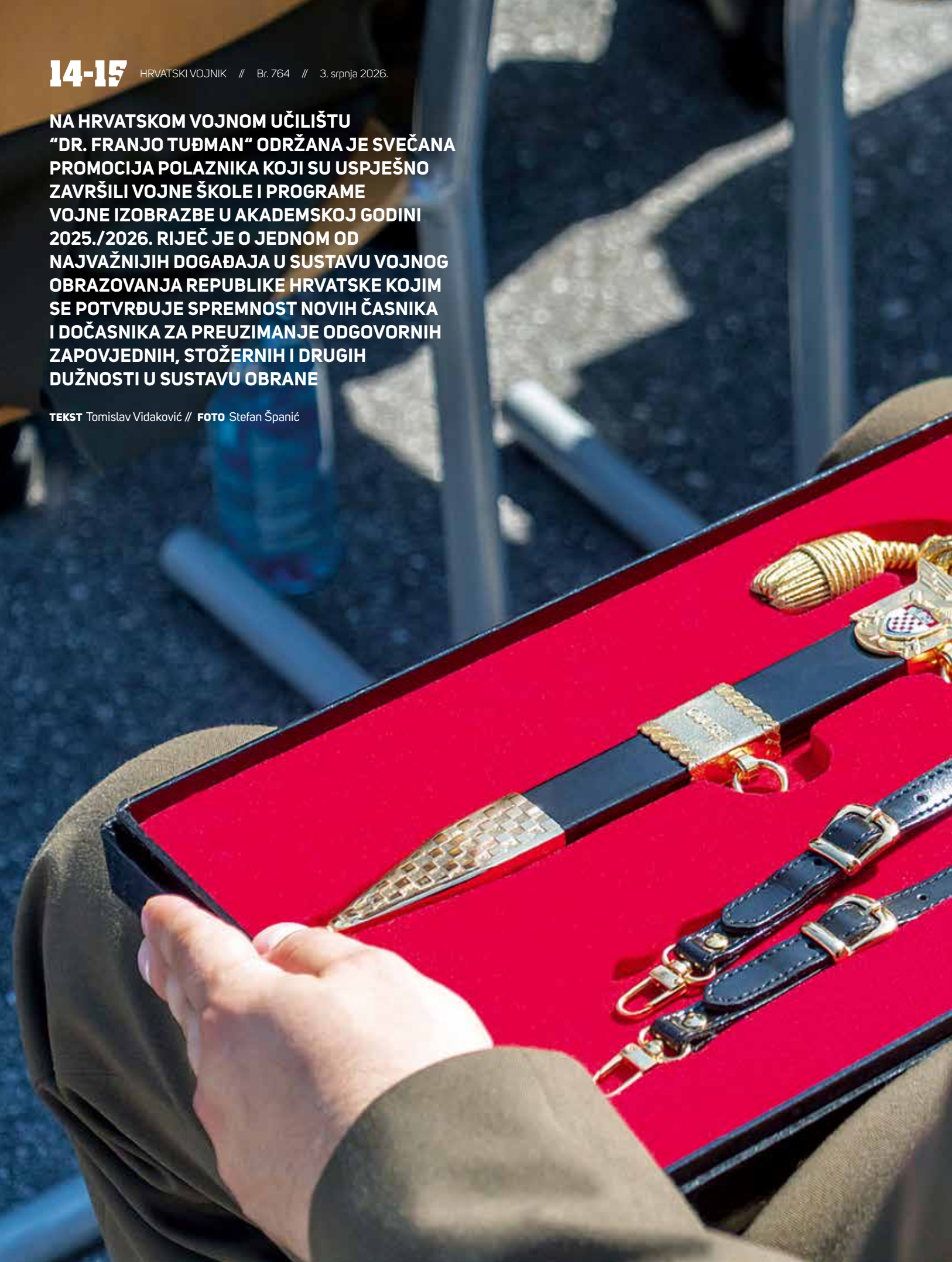
Veleposlanica McGraw zahvalila je pripadnicima OSRH na njihovoj časnoj službi, profesionalnosti i gostoprimstvu iskazanom tijekom vježbe te istaknula da je Hrvatska važna i pouzdana saveznica unutar NATO-a. Zahvalila je i pripadnicima Nacionalne garde Minnesote na načinu na koji predstavljaju SAD te istaknula njihovu disciplinu, profesionalnost i sposobnosti. Veleposlanica je usto zahvalila i pripadnicima partnerskih i savezničkih zemalja na doprinosu provedbi vježbe i jačanju zajedničke sigurnosti.

PRIPREMA AMERIČKIH ODREZAKA ZA SUDIONIKE VJEŽBE

Na kraju svečanosti za sve je sudionike vježbe volonterska organizacija Serving Our Troops iz Minnesote pripremila tradicionalne američke odreske. Serving Our Troops vojnicima na zadaćama izvan SAD-a priprema spomenuto jelo i donosi *okus doma* te im tako zahvaljuje na njihovoj službi.

NA HRVATSKOM VOJNOM UČILIŠTU "DR. FRANJO TUĐMAN" ODRŽANA JE SVEČANA PROMOCIJA POLAZNIKA KOJI SU USPJEŠNO ZAVRŠILI VOJNE ŠKOLE I PROGRAME VOJNE IZOBRAZBE U AKADEMSKOJ GODINI 2025./2026. RIJEČ JE O JEDNOM OD NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA U SUSTAVU VOJNOG OBRAZOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE KOJIM SE POTVRĐUJE SPREMNOST NOVIH ČASNIKA I DOČASNIKA ZA PREUZIMANJE ODGOVORNIH ZAPOVJEDNIH, STOŽERNIH I DRUGIH DUŽNOSTI U SUSTAVU OBRANE

TEKST Tomislav Vidaković // **FOTO** Stefan Španić

**ČASNICI I
DOČASNICI
SPREMNI ZA
NOVE ZADAČE**

Hrvatsko vojno učilište "Dr. Franjo Tuđman" institucionalna je sastavnica Oružanih snaga Republike Hrvatske zadužena za razvoj i provedbu vojne izobrazbe djelatnih i pričuvnih časnika i dočasnika te djelatnika Ministarstva obrane. Korijeni organizirane vojne izobrazbe u Hrvatskoj sežu u listopad 1991. godine, kad su provedeni prvi kratki tečajevi za pripadnike Zbora narodne garde koji su nakon osposobljavanja odlazili natrag u svoje postrojbe na bojišnicu. U prosincu iste godine ustrojen je Časnički centar, začetnik institucionalnog vojnog obrazovanja, koji je poslije prerastao u Hrvatsko vojno učilište "Petar Zrinski".

Na ovogodišnjoj svečanosti ukupno su promovirana 103 polaznika. Od toga je 85 polaznika iz Oružanih snaga Republike Hrvatske, dva iz Ministarstva obrane, jedan iz Ministarstva unutarnjih poslova, jedan iz Državnog ureda za reviziju te dva polaznika iz Hrvatskoga sabora. Program je uspješno završilo i 12 stranih polaznika iz partnerskih država – pet iz Bosne i Hercegovine, dva iz Crne Gore, tri iz Republike Sjeverne Makedonije te dva iz Republike Slovenije. Među promoviranima je i 20 žena, što čini 19 posto ukupnog broja polaznika.

U sklopu časničke izobrazbe promovirani su polaznici 28. naraštaja Ratne škole "Ban Josip Jelačić". Izobrazbu je završilo 11 polaznika, među kojima jedan pripadnik Hrvatske vojske, dva djelatnika Ministarstva obrane, po jedan predstavnik Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog ureda za reviziju, dva polaznika iz Hrvatskoga sabora te četiri strana polaznika iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Sjeverne Makedonije i Republike Slovenije.

Brigadir Davor Turković, polaznik Ratne škole "Ban Josip Jelačić", istaknuo je kako je najveća vrijednost i ujedno najveća težina ove razine izobrazbe u njezinoj usmjerenosti na povezivanje svih ključnih dionika sustava nacionalne sigurnosti. "Izobrazba omogućava suradnju i sinergiju svih dionika u sustavu domovinske sigurnosti, sustavu obrane i sustavu civilne zaštite te povezuje izvršne elemente, poput vojske i policije, sa zapovjednim i političkim razinama odlučivanja", rekao je. Naglasio je kako je nastavni plan i program Ratne škole, usmjeren na izgradnju strateških vođa, iznimno dinamičan i raznolik. "Ima klasični dio predavanja, odnosno *ex cathedra* pristup, ali i studijska putovanja, terensku nastavu te vježbe, što u konačnici daje cjelovit i zahtjevan obrazovni proces", zaključio je.

IZAZOVAN PROGRAM

Promovirani su i polaznici 34. naraštaja Zapovjedno-stožerne škole "Blago Zadro", koju je završilo 40 polaznika. Od toga je 35 pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, a pet pripadnika stranih oružanih snaga iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Sjeverne Makedonije. U ovom naraštaju školovalo se sedam žena. Za najboljeg polaznika proglašen je bojnik Robert Bajan koji je istaknuo kako je izobrazba bila iznimno zahtjevna i izazovna. "Moram reći da je bilo jako naporno. Nisam očekivao da će biti toliko izazovno. Tijekom školovanja promijenile su se i određene doktrine, a tehnologija napreduje vrlo brzo. Moramo biti u tijeku sa svim izazovima koje nosi budućnost", rekao je Bajan.

Temeljnu časničku izobrazbu uspješno je završio 25. naraštaj s ukupno 41 polaznikom, među kojima je bilo deset žena. Titulu najboljeg polaznika ponio je poručnik Zdravko Orškić. Svečano su promovirani i polaznici 28. naraštaja Temeljne časničke izobrazbe Hrvatskog ratnog zrakoplovstva za vojne pilote, koju je završio jedan polaznik, kao i dva polaznika 18. i 19. naraštaja studijskog programa Aeronautika – vojni piloti.

Poručnik Anto Dubravac, polaznik 25. naraštaja Temeljne časničke izobrazbe roda oklopništva, istaknuo je kako se nakon završetka izobrazbe vraća u svoju matičnu postrojbu u Slavoniji. "Kao polaznik roda oklopništva vraćam se u Slavoniju, konkretno u Tenkovsku bojnu Kune, što je bio moj primaran cilj. Dolazim iz civilstva, kao magistar inženjer elektrotehnike, i od mladih dana gajim ljubav prema tehnici i tehnologiji. Odrastao sam u domoljubnom okruženju, što je sve zajedno rezultiralo mojim odabirom vojnog poziva", rekao je Dubravac. Dodao je kako mu povratak u postrojbu daje mogućnost spojiti civilno obrazovanje i vojnu karijeru. U području dočasničke izobrazbe promovirani su polaznici 24. naraštaja Visoke dočasničke izobrazbe. Program je uspješno završilo osam polaznika, od kojih pet pripadnika Hrvatske vojske te trojica pripadnika stranih oružanih snaga iz Bosne i Hercegovine, Republike Sjeverne Makedonije i Republike Slovenije. Najbolji je polaznik stožerni narednik Damir Sertić koji je istaknuo kako mu je završetak ove razine školovanja vrhunac dosadašnje karijere. "Završio sam najvišu razinu dočasničke izobrazbe. Već 21 godinu u sastavu sam Pukovnije Vojne policije i ovo mi je vrhunac karijere. Pohađanje ove škole u cijelosti je ispunilo moja očekivanja", rekao je Sertić.

ČAST, ČASNOST I ČESTITOST U SRCU

Svečanoj promociji polaznika vojnih škola nazočili su brojni visoki civilni i vojni dužnosnici. Među uzvanicima bili su izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga Republike Hrvatske, savjetnik za obranu Ivica Olujić, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane Republike Hrvatske, državni tajnik Ministarstva obrane Branko Hrg, te izaslanik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, načelnik Operativne uprave Glavnog stožera OSRH, brigadni general Ivan Raos. Svečanosti je nazočio i general-bojnik Slaven Zdilar, zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta, vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj mons. Jure Bogdan, kao i izaslanik rektora Sveučilišta obrane i sigurnosti "Dr. Franjo Tuđman", prorektor za poslovanje i gospodarsku suradnju Dragan Mišetić.

Državni tajnik u Ministarstvu obrane Branko Hrg čestitao je promoviranim polaznicima na uspješno završenoj vojnoj izobrazbi te im prenio čestitke potpredsjednika Vlade i ministra obrane Ivana Anušića. "Danas obilježavamo završetak još jednog važnog razdoblja koje potvrđuje koliko je važno ulagati u obrazovanje i razvoj ljudskih potencijala. Osobito me raduje što je u ovoj akademskoj godini vojnu izobrazbu na Hrvatskom vojnom učilištu uspješno završilo 103 polaznika, među kojima je i 20 polaznica. Najveća snaga Hrvatske vojske su ljudi, a znanje je temelj za kvalitetno obnašanje zahtjevnih dužnosti i daljnji razvoj obrambenog

Na ovogodišnjoj svečanosti ukupno su promovirana 103 polaznika. Od toga je 85 polaznika iz Oružanih snaga Republike Hrvatske, dva iz Ministarstva obrane, jedan iz Ministarstva unutarnjih poslova, jedan iz Državnog ureda za reviziju te dva polaznika iz Hrvatskoga sabora

sustava Republike Hrvatske“, istaknuo je državni tajnik Hrg. Obraćajući se promoviranim polaznicima, naglasio je kako je diploma koju danas primaju potvrda njihova rada, truda i predanosti tijekom razdoblja intenzivnog školovanja. General-bojnik Zdilar istaknuo je kako vojni poziv nadilazi klasično shvaćanje zanimanja te je poziv na služenje domovini, istini, pravdi i općem dobru. “Nerijetko će se pred vama nalaziti odluke u kojima će osobni interes biti u sukobu s onim što je ispravno. U takvim trenucima neće vas voditi čin, položaj ni ovlasti koje imate, nego vaš odgoj i vaš karakter. Zato težite časti, časnosti i čestitosti. Težite tome da uvijek birate ono što je ispravno, čak i kad je to teži put, jer se upravo u takvim trenucima oblikuje pravi vođa. Granica između lakšeg i ispravnijeg izbora često je tanka, ali upravo na toj granici nastaju autoritet, povjerenje i ugled“, poručio je. Naglasio je kako se autoritet ne stječe samo činom ili dužnošću, već se gradi dosljednošću, pravednošću, znanjem i spremnošću da se preuzme odgovornost. “To ne možete pronaći ni u priručnicima ni u pravilnicima – to morate pronaći u sebi. Zato vam danas ne želim poručiti samo da budete dobri časnici, dočasnici i vođe, nego da uvijek čuvate dostojanstvo odore koju nosite, povjerenje ljudi koji će vam biti povjereni te vrijednosti na kojima počiva hrvatski vojnici“, zaključio je general Zdilar.

BITI ČASNIK ZNAČI BITI ODGOVORAN

Izaslanik predsjednika Republike Hrvatske savjetnik za obranu Ivica Olujić istaknuo je kako je ovim činom za polaznike završeno školovanje te da su time stekli svoje prve časničke činove. “Odlukom Predsjednika Republike vi ste danas završili školovanje i dobili svoje prve činove, čime započinje jedno novo razdoblje i nova razina odgovornosti. Želim vam u tome sve najbolje. Želim vam da prigrlite svoju novu profesiju, da u njoj pronađete sebe, da razvijete i oslobodite svoje talente te da u godinama koje su pred vama budete stup i oslonac Oružanih snaga Republike Hrvatske“, poručio je Olujić

“Današnjom promocijom završili ste jedno važno razdoblje svoje vojne izobrazbe, no stjecanje novih znanja i profesionalni razvoj ne završavaju ovim danom. Tijekom školovanja stekli ste znanja, vještine i kompetencije potrebne za obnašanje dužnosti koje vas očekuju u vašim postrojbama, ali učenje i usavršavanje ostaju trajna obveza svakog vojnog profesionalca. Biti časnik nije samo zanimanje – to je prije svega odgovornost. To znači služiti domovini i svojim ljudima, biti spreman podnositi izazove te donositi brze, hrabre, racionalne i promišljene odluke u interesu postrojbe i zadaća koje izvršavate“, poručio je okupljenima brigadni general Ivan Raos.

Svečana promocija još je jednom potvrdila važnost Hrvatskog vojnog učilišta “Dr. Franjo Tuđman” kao središnje ustanove vojnog obrazovanja Republike Hrvatske, ali i kao mjesta međunarodne suradnje i razmjene iskustava s partnerskim državama. Završetkom školovanja promovirani polaznici stekli su nova znanja, vještine i kompetencije potrebne za daljnji profesionalni razvoj te uspješno obnašanje odgovornih dužnosti u sustavu obrane i nacionalne sigurnosti.

Svečana promocija još je jednom potvrdila važnost Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" kao središnje ustanove vojnog obrazovanja Republike Hrvatske, ali i kao mjesta međunarodne suradnje i razmjene iskustava s partnerskim državama

HVU

NAJBOLJI POLAZNICI VOJNIH ŠKOLA

PRIPREMIO Hrvoje Lončarević **FOTO** Stefan Španić

Nakon završetka još jednog ciklusa izobrazbi na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" Hrvatski vojnik predstavlja najbolje polaznike vojnih škola u akademskoj godini 2025./2026. Svi teže izvrsnosti i žele nastaviti razvijati svoje sposobnosti te odgovorno i predano svojim radom pridonositi sigurnosti Republike Hrvatske. S nama su podijelili što im ovo priznanje znači, kakva iskustva nose sa školovanja te kakvi su im planovi za daljnji profesionalni razvoj

BOJNIK **ROBERT BAJAN**

*najbolji polaznik 34. naraštaja zapovjedno-stožerne izobrazbe
Zapovjedno-stožerne škole
"Blago Zadro"*

Biti polaznik 34. naraštaja ove visoke razine vojne izobrazbe iznimna je čast, profesionalno zadovoljstvo, ali i velika osobna odgovornost. Tijekom jednogodišnjeg školovanja imao sam priliku surađivati s vrhunskim predavačima, kolegama iz različitih grana i postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske, ali i s polaznicima iz partnerskih i savezničkih zemalja. Takvo okruženje poticalo je razmjenu iskustava, kritičko promišljanje i razvoj sposobnosti donošenja odluka u složenim situacijama. Program nas je uspješno potaknuo na izlazak iz profesionalne i intelektualne zone komfora te nas usmjerio prema usvajanju novih znanja, metoda rada i strateških perspektiva. Bio je zahtjevan, sadržajno bogat i metodološki suvremen, s jasnim naglaskom na razvoj zapovjednih, stožernih, analitičkih i liderskih sposobnosti potrebnih za obnašanje odgovornih vojnih dužnosti. Kroz predavanja, seminare, studije slučaja, planske procese i praktične vježbe stekao sam nova znanja te dodatno unaprijedio sposobnosti kritičkog promišljanja, operativnog planiranja i donošenja odluka. Posebna je vrijednost mogućnost razmjene iskustava s kolegama iz različitih rodova i službi, kao i s polaznicima iz partnerskih zemalja, što je omogućilo šire razumijevanje suvremenih vojnih i sigurnosnih procesa. Promocija je kruna jednogodišnjeg predanog rada, učenja i odricanja. Ona je potvrda uspješno ostvarenih ciljeva, ali istodobno i podsjetnik da vojni poziv podrazumijeva cjeloživotno usavršavanje i stalnu težnju izvrsnosti. Biti proglašen najboljim polaznikom naraštaja meni je iznimna čast i jedno od najvrednijih priznanja u dosadašnjoj vojnoj karijeri. Takvo priznanje promatram prije svega kao potvrdu uloženog rada, discipline, profesionalnosti i predanosti tijekom cijelog procesa školovanja. Rezultati ostvareni tijekom školovanja ne bi bili mogući bez potpore nastavnika, mentora i kolega s kojima sam svakodnevno dijelio izazove i odgovornosti. Upravo su zajedništvo, međusobno povjerenje i spremnost na razmjenu znanja bili temelj uspjeha cijelog naraštaja. Smatram da je ovo priznanje odraz kolektivnog rada i kvalitete generacije kojoj sam imao čast pripadati. Završetkom ove razine izobrazbe predstoji možda i najvažnija zadaća – opravdati ukazano povjerenje kroz profesionalan i odgovoran rad na dužnosti koju obnašam. Stečena znanja i iskustva značajan su kapital, no njihova stvarna vrijednost očituje se tek njihovom primjenom u svakodnevnom radu i doprinosom razvoju postrojbe. Moj sljedeći profesionalni cilj jest primijeniti naučeno u području planiranja, vođenja i provedbe vojnih aktivnosti te aktivno pridonositi unapređenju sposobnosti svoje postrojbe. Vjerujem da je dužnost svakog časnika kontinuirano razvijati vlastite sposobnosti, ali i prenositi znanja na mlađe kolege. Stoga svoj budući profesionalni razvoj vidim, ne samo kroz osobno napredovanje, nego i kroz doprinos izgradnji sposobnih, motiviranih i profesionalnih pripadnika Hrvatske vojske. Krajnji cilj ostaje isti, služiti domovini časno, odgovorno i predano te svojim radom pridonositi sigurnosti Republike Hrvatske i njezinih građana.

NATPORUČNIK LOVRE SUČIĆ

*najbolji polaznik 25. naraštaja
Napredne časničke izobrazbe
Časničke škole "Andrija
Matijaš Pauk"*

Promociju doživljam kao završni čin razdoblja koje smo mogli posvetiti isključivo vlastitom napretku i profesionalnom boljitku, nakon čega se ponovno nalazimo u poznatom okruženju u kojem se očekuje da primijenimo znanje koje smo usvojili tijekom izobrazbe. Iznimno mi je drago da su promociji mogli prisustvovati naši bližnji jer je to važan i emotivan događaj. Biti izabran za najboljeg polaznika naraštaja doživljam kao čast te kao svojevrsnu potvrdu kvalitete vlastitog rada, odnosa prema dužnosti i profesionalizma. Dodatna vrijednost priznanja jest činjenica da se epitet najboljeg mogao pripisati mnogim kolegama zbog znatne individualne kvalitete unutar naraštaja, a upravo su glasovi polaznika imali presudnu ulogu u konačnom odabiru. Shvaćam to kao najviši vid pohvale s obzirom na to da su glasove dali ljudi s kojima sam svakodnevno surađivao tijekom izobrazbe. Koncentracija kvalitetnih časnika unutar naraštaja bila je tolika da su mnoge kolege, nažalost, ostale bez zasluženog priznanja za uloženi trud i hvalevrijedan angažman u izvršenju obveza, a kojih je pak bilo napretak i iziskivale su znatan napor. Vrlo sam zadovoljan sadržajem i načinom provedbe Napredne časničke izobrazbe (NČI) jer su nastavnim programima obuhvaćena stručna i specijalistička znanja s kojima se dobio uvid u poslove zasebnih rodova, službi i struka. Sistematizacijom izobrazbe kroz module ostvarena je slijednost programskih područja kroz svladavanje teorijskog znanja, nakon čega je slijedila praktična primjena tijekom vježbi na zemljovidu. Posebno treba naglasiti važnost praktične i realne obuke u sklopu Modula stožernog rada s krunom u vidu provedbe računalno potpomognute vježbe HVU CAX 26. Kod polaznika se poticalo razvijanje kreativnog i inovativnog promišljanja, rješavanje taktičkih i tehničkih izazova te pravodobno donošenje odluka. Želim nastaviti kontinuirano ulagati u vlastito profesionalno obrazovanje kako bih mogao biti spreman odgovoriti na sve izazove vojne službe. U Pukovnici Vojne policije (PVP) želim nastaviti s radom s jednakom predanošću, motivacijom i željom za napredovanjem.

STOŽERNI NAREDNİK DAMIR SERTIĆ

*najbolji polaznik 24. naraštaja Visoke
dočasničke izobrazbe Dočasničke škole
"Damir Tomljanović Gavran"*

Završetak Visoke dočasničke izobrazbe iznimna je čast, ali i potvrda višegodišnjeg profesionalnog razvoja kroz različite dužnosti koje sam obnašao u Hrvatskoj vojsci odnosno kao pripadnik Pukovnije Vojne policije. Osjećam ponos i zadovoljstvo jer je riječ o zahtjevnom programu izobrazbe koji traži veliko zalaganje, disciplinu i kontinuirano usavršavanje. Promociju doživljavam kao važnu prekretnicu u karijeri, ali i kao dodatnu odgovornost da stečena znanja i iskustva prenesem na svoje podređene te pridonosim daljnjem razvoju dočasničkog zbora Hrvatske vojske i Pukovnije Vojne policije. Biti najbolji polaznik naraštaja jedno od najznačajnijih priznanja u dosadašnjoj vojnoj karijeri. Potvrda je dugogodišnjeg predanog rada, profesionalnog razvoja i kontinuiranog ulaganja u znanje i osobne kompetencije kroz različite dužnosti koje sam obnašao tijekom službe u Vojnoj policiji. Ipak, ovaj uspjeh ne smatram isključivo svojim. Tijekom karijere imao sam priliku učiti od izvrsnih nadređenih, instruktora, mentora i kolega koji su svojim iskustvom i primjerom pridonijeli mojem profesionalnom razvoju. Zahvalan sam i svim polaznicima naraštaja jer su svojim znanjem, iskustvom i međusobnom suradnjom pridonijeli kvaliteti same izobrazbe te me dodatno motivirali da uvijek pružim svoj maksimum. Program je bio sadržajan, zahtjevan i prilagođen suvremenim izazovima vojnog poziva. Posebno bih istaknuo razmjenu iskustava među polaznicima različitih rodova i službi, što je dodatno proširilo moje razumijevanje funkcioniranja Hrvatske vojske kao cjeline. Stečena znanja iz područja vođenja, planiranja, donošenja odluka i razvoja ljudskih potencijala bit će mi od velike koristi u daljnjem radu. Moj je cilj nastaviti profesionalni razvoj preuzimanjem još zahtjevnijih dužnosti i odgovornosti te svojim iskustvom pridonositi razvoju dočasničkog zbora i dočasničkog lanca potpore i sposobnosti Hrvatske vojske. Posebno mi je važno raditi na razvoju i mentoriranju mladih dočasnika kako bih prenio znanja i iskustva stečena tijekom službe i školovanja. Vjerujem da je ulaganje u ljude temelj svake uspješne vojne organizacije, a upravo u tome vidim svoj budući doprinos.

RAZGOVOR

GENERAL-BOJNIK

**RAINER
BEECK**

ZAMJENIK NAČELNIKA STOŽERA ZA KIBERNETIČKI PROSTOR U VRHOVNOM STOŽERU SAVEZNIČKIH SNAGA U EUROPI (SHAPE) I ZAPOVJEDNIK NATO-ove CIS GRUPE

**IMPERATIV
SU AGILNOST
I OTPORNOST**

RAZGOVARAO Damir Rajci // FOTO NATO

Republika Hrvatska tijekom svibnja bila je domaćin dviju važnih aktivnosti NATO-ove inicijative Federated Mission Networking (FMN). Ona omogućuje članicama NATO-a i partnerima brzo, sigurno i učinkovito povezivanje komunikacijskih i informacijskih sustava tijekom provedbe zajedničkih aktivnosti. U Splitu je održan godišnji seminar čija je glavna tema bila Povećanje višenacionalne višedomenske interoperabilnosti kroz FMN (FMN Seminar 2026 - Improving Multinational Multi-Domain interoperability through FMN) te sastanak Upravljačke skupine FMN-a (Management Group). Aktivnosti su okupile više od 220 sudionika iz NATO-ovih članica i partnerskih zemalja, među kojima je bio i naš sugovornik zamjenik načelnika stožera za kibernetički prostor (Cyberspace) u Vrhovnom stožeru savezničkih snaga u Europi (SHAPE) i zapovjednik NATO-ove CIS grupe general-bojnik Rainer Beeck.

BILI STE 1997. GODINE U ZAGREBU, U STOŽERU ZAPOVJEDNIŠTVA ZA POTPORU SFOR-A. KOJI VAM JE TRENUTAK NAJBOLJE POKAZAO KOLIKO INTEROPERABILNOST I KOMUNIKACIJE MOGU BITI PRESUDNE ZA USPJEH MISIJE?

U SFOR-u jedna od najvažnijih lekcija bila je koliko se brzo operativni tempo usporava kada postrojbe ne mogu pouzdano dijeliti istu situacijsku sliku i na isti način razumjeti namjeru. Čak i kad su svi predani zadaći i profesionalni, ako komunikacije nisu usklađene, koordinacija postaje sporija, nespo razumi su češći, a prilike se propuštaju. To iskustvo ostalo je sa mnom: interoperabilnost nije nešto što je samo poželjno imati – ona izravno utječe na ishod. Bio je to rani podsjetnik da uspjeh savezničkih snaga ovisi o sposobnosti komuniciranja i razmjene informacija na pouzdan način. Vođenje ve-

likog konvoja samo pomoću plavih i zelenih zastavica ne može biti standard modernog ratovanja, kao što je to još bilo 1997. godine.

GOTOVO 30 GODINA POSLIJE PONOVO STE U HRVATSKOJ, SADA KAO ZAPOVJEDNIK NATO-OVE CIS GRUPE I ZAMJENIK NAČELNIKA STOŽERA SHAPE-A ZA KIBERNETIČKI PROSTOR. KOJA JE NAJVEĆA PROMJENA U NAČINU NA KOJI NATO DANAS RATUJE KROZ INFORMACIJE I MREŽE?

Najveća promjena jest to što mreže više nisu samo potporna funkcija, one su postale središnji element zapovijedanja, nadzora i procesa donošenja odluka. Danas agilnost, točnost i otpornost protoka informacija mogu biti odlučujući. Suočavamo se također s mnogo izazovnijim okruženjem, u kojem su kibernetičke prijetnje i elektroničko ratovanje prisutni svakodnevno, a ne samo u kriznim situacijama. To znači da komunikacijske sustave moramo projektirati tako da budu sigurni i otporni od samog početka, a ne da sigurnost dodajemo naknadno. Sigurnost ugrađena u dizajn sustava (security by design) i sigurnost usmjerena na podatke (data centric security) danas su standard u civilnom sektoru, a isti standard moraju biti dosegnuti i u našim suvremenim vojskama. Usput, od 1997. godine imao sam priliku nekoliko puta provesti godišnji odmor u prekrasnoj Hrvatskoj. Moram reći da kao obitelj nosimo najljepše uspomene.

ZA ONE KOJI PRVI PUT ČUJU ZA FMN: KAKO BISTE UKRATKO OBJASNILI ŠTO JE FEDERATED MISSION NETWORKING?

FMN je način na koji NATO i partnerske zemlje osiguravaju da njihove snage mogu sigurno i učinkovito međusobno komunicirati i razmjenjivati informacije od nultog dana misije.

AFGANISTAN JE POKAZAO KAKO NEKOMPATIBILNI SUSTAVI I RAZLIČITI

STANDARDNI OPERATIVNI POSTUPCI (SOP) STVARAJU POTEŠKOĆE. KOJE SU DVIJE NAJVAŽNIJE LEKCIJE IZ AMN-A KOJE SU IZRAVNO OBLIKOVALE FMN?

Prvo, naučili smo da interoperabilnost mora biti pripremljena prije početka misije – ne može se improvizirati na terenu bez gubitka vremena i učinkovitosti. Drugo, naučili smo da sama tehnologija nije dovoljna: zajednički procesi i dogovoreni načini rada jednako su važni kao i mrežne veze. AMN (Afghanistan Mission Network) je pokazao što je moguće postići, ali i isto tako, pokazao je i ograničenja ad-hoc, terenskog rješenja - FMN to iskustvo pretvara u trajni i ponovno primjenjiv okvir.

FMN VIZIJA GOVORI O INTEROPERABILNIM SNAGAMA OD NULTOG DANA (DAY ZERO INTEROPERABLE FORCES). ŠTO DAY ZERO ZNAČI U PRAKSI? KOJE TRI STVARI MORAJU ODMAH FUNKCIONIRATI KAD ZAPOČNE KRIZA ILI OPERACIJA?

Day Zero znači da možete uspostaviti koaliciju i odmah djelovati učinkovito, bez gubljenja tjedana na rješavanje povezanosti i procedura. Tri stvari moraju funkcionirati:

Sigurna povezanost između država i stožera, uključujući testirani P-A-C-E plan.

Pouzdana razmjena informacija, kako bi zapovjednici mogli pristupiti potrebnim podacima prema ispravnoj klasifikaciji i dostupnosti informacija zbog potrebe za znanjem i potrebe za dijeljenjem.

Zajednički operativni procesi, kako bi stožeri mogli planirati, koordinirati i odlučiti koristeći usklađene metode i vremenske okvire.

FMN FRAMEWORK OPISUJE SE KAO UPRAVLJANA I SVEOBUHVAATNA STRUKTURA S PROCESIMA, PLANOVIMA, PREDLOŠCIMA, ARHITEKTURAMA, MOGUĆNOSTIMA KOMPONENATA I ALATA.

FMN je način na koji NATO i partnerske zemlje osiguravaju da njihove snage mogu sigurno i učinkovito međusobno komunicirati i razmjenjivati informacije od nultog dana misije

Za brzinu i točnost najveću vrijednost imaju unaprijed dogovoreni standardi, predlošci i osnovne konfiguracije (baseline) koje države mogu implementirati unaprijed

Često je najveći izazov usklađivanje dugoročnih nacionalnih ciklusa nabave i modernizacije s okruženjem koje se mora razvijati znatno brže

KOJI ELEMENT TOG OKVIRA NAJVIŠE POMAŽE U BRZOM I ISPRAVNOM USPOSTAVLJANJU MISIJSKE MREŽE?

Za brzinu i točnost najveću vrijednost imaju unaprijed dogovoreni standardi, predlošci i osnovne konfiguracije (baseline) koje države mogu implementirati unaprijed. Kad svi već dijele ista pravila, u kriznoj situaciji ne počinje se od nule. Sustav upravljanja i vođenja pritom osigurava da ti temeljni elementi ostanu usklađeni tijekom vremena, kako bi ono što postavljamo bilo predvidljivo, održivo i sigurno. Dakle, naša iskustva stečena kroz AMN pomogla su nam u oblikovanju FMN upravljačkog modela, a danas moramo razumjeti trenutčan sigurnosni okvir koji jasno zahtijeva brzo djelovanje.

FMN FRAMEWORK OBUHVAĆA CIJELI CIKLUS MISIJSKE MREŽE: PLANIRANJE, PRIPREMU, RAZVOJ, RASPOREĐIVANJE, UPORABU, RAZVOJ I GAŠENJE. U KOJOJ FAZI MULTINACIONALNI NAPORI NAJČEŠĆE USPORAVAJU I ZAŠTO?

Prema mojem iskustvu, usporavanja se najčešće pojavljuju na prijelazu između faza pripreme/postavljanja, kada koncepti i planovi moraju postati stvarna povezanost, stvarna pravila pristupa i stvarne usluge. Upravo se tada susreću nacionalna ograničenja, različite razine implementacijske zrelosti i sigurnosni zahtjevi s operativnom hitnošću. FMN pomaže tako što te izazove pomiče naprijed, omogućujući da se riješe ranije, a ne u posljednjem trenutku. Države uključene u FMN moraju razumjeti da ovaj okvir služi postizanju interoperabilnosti od nultog dana (Day Zero Interoperable). Zapravo, upravo to stvara odvratanje. Zato svi moramo ozbiljno pristupiti toj zadaći.

FMN FRAMEWORK NAGLAŠAVA TRI DIMENZIJE: LJUDE, PROCESSE I TEHNOLOGIJU. ŠTO JE U STVRNOSTI NAJTEŽE USKLADITI U KOALICIJI – TEHNOLOGIJU ILI NAČIN RADA, ODNOSNO PROCEDURE I SOP-ove?

Vrlo često najteže je uskladiti upravo način rada – procese, uloge, odgovornosti i standardne operativne postupke (SOP-ove). Tehnologija se može razviti i prilagoditi, ali usklađivanje procedura među državama zahtijeva dugotrajan trud i međusobno povjerenje. Zato FMN ljude i procese tretira kao jednako važne elemente, a ne kao nešto što dolazi naknadno. Kad su oni usklađeni, tehnologija postaje pokretač, a ne prepreka.

FMN JE FEDERATIVNI MODEL U KOJEM SU SVI SUDIONICI RAVNOPRAVNI PARTNERI I NITKO NIKOM NE ZAPOVIJEDA. KAKO U TAKVOM MODELU OSIGURAVATE DISCIPLINU PROVEDBE, ODNOSNO DA SE STANDARDI DOISTA PRIMJENJUJU, A NE SAMO USUGLASE?

Disciplina proizlazi iz triju čimbenika: transparentnosti, zajednički dogovoreni prioriteta i provjere provedbe. Države zajedno određuju smjer djelovanja kroz FMN Upravljačku skupinu, radne skupine pretvaraju te odluke u praktično primjenjive proizvode, a aktivnosti vezane uz spremnost i validaciju pomažu potvrditi da je dogovoreno doista i provedeno.

U federaciji najjači pokretači su povjerenje i predvidljivost: ako svi ispune svoje obveze, svi imaju koristi. Ako je provedba nedosljedna, interoperabilnost postaje krhka. Zato cijela zajednica ima zajednički interes potvrđivati i održavati standarde kroz praktičnu provedbu. Iskreno vjerujem da su svi FMN sudionici svjesni ozbiljnosti naših nastojanja i da neće ostati samo na riječima.

FMN SE RAZVIJA POSTUPNO KROZ FMN SPIRAL SPECIFICATIONS. ŠTO JE DRŽAVAMA NAJVEĆI IZAZOV U TAKVOM SPIRALNOM PRISTUPU – BRZINA PROMJENA, TESTIRANJE/VALIDACIJA, RESURSI ILI USKLAĐIVANJE S DUGIM CIKLUSIMA NABAVE?

Često je najveći izazov usklađivanje dugoročnih nacionalnih ciklusa nabave i modernizacije s okruženjem koje se mora razvijati znatno brže. Spiralni razvoj ispravan je pristup za postizanje agilnosti, ali zahtijeva disciplinu u planiranju i pametno određivanje prioriteta. Zato FMN naglašava maksimalno korištenje postojećih standarda i troškovno učinkovitih putova do usklađenosti, kako bi države mogle pratiti razvoj bez stalnog izmišljanja iznova. Nadalje, ako promatramo spiralni razvoj moramo implementirati, implementirati, implementirati kako bismo svoj rad usmjeravali prema onom što je dogovoreno.

NAPREDAK FMN-A OVISI O TOME DA DRŽAVE PRILAGODE SVOJE POLITIKE I OSIGURAJU FMN READY FORCES. KOJE SU NAJČEŠĆE PREPREKE ZBOG KOJIH SNAGE NISU FMN-SPREMNE – POLITIKA DIJELJENJA INFORMACIJA, OBUKA, KIBERNETIČKI ZAHTEJEVI ILI TEHNIČKA KOMPATIBILNOST?

Sve navedeno može biti prepreka, no vrlo često je najzahtjevnije pitanje politike dijeljenja informacija – klasifikacija podataka, mogućnosti njihova ustupanja i međudomska ograničenja. Tehnička interoperabilnost može se izgraditi, a obuka unaprijediti, ali usklađivanje politika zahtijeva pravne procjene, prihvaćanje rizika i povjerenje. Upravo je to područje u kojem su pitanja nacionalnog suvereniteta najizraženija. FMN pruža strukturu za zajedničko rješavanje tih izazova, ali konačne odluke i dalje ostaju u nadležnosti pojedinih država.

INTEROPERABILNOST ISTODOBNO POVEĆAVA I PODRUČJE ZA NAPAD. KOJA SU VAŠA TRI

KIBERNETIČKA NAČELA OKO KOJIH NEMA PREGOVORA ZA SIGURNE MISIJSKE MREŽE U FEDERATIVNOM OKRUŽENJU?

Prvo, snažan identitet i upravljanje pristupom – moramo znati tko se nalazi na mreži i dosljedno primjenjivati načelo najmanjih potrebnih ovlasti (least privilege). Drugo, segmentacija mreže i otpornost ugrađena u sam dizajn sustava, kako pojedinačni incident ne bi prerastao u sustavni kvar. Treće, kontinuirano praćenje i brzo reagiranje, uz snažnu suradnju NATO-ovih stručnjaka za kibernetičku obranu, jer se prijetnje razvijaju svakodnevno, a mi ih moramo brzo otkriti i na njih odgovoriti. Kao što sam rekao u Tallinnu, Savez se svakodnevno suočava sa stvarnim prijetnjama, a sofisticiranost napada neprestano raste. Zato su agilnost i otpornost imperativ.

KAKO USKLAĐUJETE POTREBU ZA ŠIROKOM RAZMJENOM INFORMACIJA S PRAVILIMA KLASIFIKACIJE I NAČELOM NEED-TO-KNOW, A DA PRITOM ZAPOVJEDNICIMA OSIGURATE BRZINU POTREBNU ZA DONOŠENJE ODLUKA I DJELOVANJE?

Ravnoteža se postiže uspostavljanjem pravila i mehanizama unaprijed: jasnim sporazumima o razmjeni podataka, tehničkim rješenjima koja provode pristupnu kontrolu te procesima koji omogućuju brzo dostavljanje odgovarajućih informacija odgovarajućim korisnicima. Cilj nije *dijeliti sve, nego dijeliti ono što je potrebno, brzo i sigurno*. Zapovjednicima je potrebna brzina, ali i povjerenje da su informacije zaštićene i vjerodostojne. FMN pomaže stvoriti takvo predvidljivo okruženje, kako proces donošenja odluka ne bi bio usporen zbog neizvjesnosti. U konačnici, riječ je o kulturnoj promjeni – prijelazu s načela need to know na need to share, čime NATO postaje snažniji od pojedinačnih nacionalnih sposobnosti.

U EUROPI SVJEDOČIMO PRIJETNJAMA KOJE KOMBINIRAJU KIBERNETIČKE NAPADE, ELEKTRONIČKO RATOVANJE I KINETIČKE UDARE, A ISKUSTVA IZ UKRAJINE POSEBNO SU RELEVANTNA. KOJE DVIJE SPOSOBNOSTI OTPORNOSTI MREŽA I SUSTAVA ZAPOVIJEDANJA I NADZORA (C2) NATO NAJHITNIJE MORA OJAČATI KROZ CIS I FMN?

Prvo, otpornu sposobnost zapovijedanja i nadzora u degradiranim uvjetima, funkcionalan i provjeren PACE koncept (Primary, Alternate, Contingency, Emergency) – odnosno osigurati mogućnost djelovanja čak i kad je povezanost ograničena, ometana ili privremeno prekinuta. Drugo, brza prilagodba i oporavak – mogućnost brzog vraćanja usluga u funkciju, preusmjeravanja komunikacija i ponovne uspostave pouzdane razmjene informacija pod pritiskom operativnih okolnosti. Rat u Ukrajini pokazuje koliko je važna brzina prilagodbe te zašto otpornost nije teorijski koncept: mreže su svakodnevna meta napada. Kroz CIS i FMN radimo na tome da otpornost postane sustavna, ponovljiva i skalabilna sposobnost na razini cijelog Saveza.

TEKST Tomislav Vidaković FOTO Bojna veze

DIGITALNI KRVOTOK

SVE ORUŽANE SNAGE OVISE O BRZINI DONOŠENJA ODLUKA I PRAVODOBNOJ RAZMJENI INFORMACIJA JER SU UPRAVO TO PRESUDNI ČIMBENICI USPJEHA. ZATO BOJNA VEZE HRVATSKE KOPNENE VOJSKE IMA JEDNU OD KLJUČNIH ULOGA U SUSTAVU OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE. NJEZINA TEMELJNA ZADAĆA JEST OSIGURATI NEPREKINUT, SIGURAN I ROBUSTAN SUSTAV ZAPOVIJEDANJA I NADZORA KROZ CJELOVITU KOMUNIKACIJSKO-INFORMACIJSKU POTPORU. KAO NAMJENSKA POSTROJBA KOJA IZRAVNO PODUPIRE GLAVNO I POZADINSKO ZAPOVJEDNO MJEŠTO HRVATSKE KOPNENE VOJSKE, BOJNA VEZE OMOGUĆUJE ZAPOVJEDNICIMA STALAN UVID U STANJE NA BOJIŠTU TE DONOŠENJE PRAVODOBNIH ODLUKA. BEZ POUZDANE KOMUNIKACIJE SUVREMENO ZAPOVJEDNO MJEŠTO OSTAJE ODSJEČENO OD POSTROJBI NA TERENU, A PROVEDBA OPERACIJA POSTAJE ZNATNO OTEŽANA

HRVATSKE VOJSKE

Neprekidna komunikacija tijekom vojnih operacija i vježbi osigurava se primjenom načela mobilnosti, modularnosti i redundantnosti komunikacijskih puteva. Pripadnici Bojne veze koriste sustav planiranja komunikacija poznat kao PACE (Primary, Alternate, Contingency, Emergency), čime se osigurava da zapovjedništva i postrojbe na terenu imaju dostupne alternativne komunikacijske kanale i u slučaju prekida primarnih veza. Zahvaljujući razmjestivim komunikacijskim paketima moguće je u vrlo kratkom roku premjestiti elemente zapovjednih mjesta bez prekida digitalnih usluga poput VoIP komunikacije, videokonferencija ili sustava za upravljanje bojištem.

Za provedbu svojih zadaća Bojna veze koristi suvremene komunikacijsko-informacijske sustave koji omogućuju prijenos velike količine podataka na taktičkoj i operativnoj razini. U uporabi su napredni softverski definirani radio-uređaji otporni na ometanje, taktički radiorelejni sustavi, satelitske komunikacije te suvremena mrežna oprema. Posebnu važnost imaju digitalni sustavi koji stvaraju zajedničku operativnu sliku bojišta integrirajući podatke sa senzora i geoinformacijskih sustava.

“Kibernetička obrana i informacijska sigurnost danas su sastavni dio svake naše aktivnosti. Protivnik nas u suvremenom operativnom okruženju može napasti u kibernetičkom prostoru jednako agresivno kao i na fizičkom bojištu, zbog čega zaštiti komunikacijskih mreža pristupamo s najvećom ozbiljnošću. Sustave štitimo naprednim kriptografskim rješenjima, segmentacijom mreža prema stupnjevima tajnosti te stalnim nadzorom mrežnog prometa. Naši timovi kontinuirano procjenjuju moguće ugroze i spremni su u svakom trenutku izolirati kompromitirane dijelove mreže te kritične komunikacije preusmjeriti na sigurne alternativne kanale bez prekida operacije“, ističe

Potpora velikim vojnim vježbama započinje mjesecima prije samog početka aktivnosti. Izrađuju se detaljni komunikacijsko-informacijski planovi, provode izviđanja terena te razmještaj opreme i komunikacijskih središta

Dok javnost najčešće vidi tenkove, zrakoplove i druge borbene sustave, iza njih stoji složena komunikacijska mreža koju uspostavljaju, održavaju i štite pripadnici roda veze

natporučnik Josip Kovač zapovjednik 1. satnije veze.

UVIJEK SPREMNA RJEŠENJA ZA SVAKI IZAZOV

Obuka pripadnika Bojne veze iznimno je zahtjevna i objedinjuje vojničke, tehničke i liderske kompetencije. “Naši pripadnici prolaze intenzivnu specijalističku obuku koja spaja vrhunsku vojničku taktiku s naprednim inženjerskim i tehničkim znanjima. Moraju ovladati radom na različitim komunikacijskim sustavima, od podizanja antena i usmjerenja radiorelejnih veza do rada na satelitskim terminalima i održavanja tehnike na terenu“, objašnjava pozornik Lovro Soldo.

Važan je segment djelovanja postrojbe i obrazovna komponenta. Bojna veze provodi obuku pričuvne komponente roda veze te pruža potporu različitim oblicima izobrazbe i obuke na Hrvatskom vojnom učilištu, čime pridonosi razvoju komunikacijsko-informacijskih sposobnosti u cijelom obrambenom sustavu. Sudjelovanje u združenim i međunarodnim vježbama sastavni je dio svakodnevnih aktivnosti postrojbe. Pripadnici Bojne veze osiguravaju interoperabilnost između grana Oružanih snaga

Potpura velikim vojnim vježbama započinje mjesecima prije samog početka aktivnosti. Izrađuju se detaljni komunikacijsko-informacijski planovi, provode izviđanja terena te razmještaj opreme i komunikacijskih središta

Republike Hrvatske te savezničkih snaga, omogućujući da svi sudionici djeluju unutar jedinstvenog informacijskog prostora. Posebnu važnost pritom ima primjena NATO-ova koncepta Federated Mission Networking (FMN), koji omogućuje brzu integraciju hrvatskih komunikacijskih sustava u savezničke mreže.

“Najveći izazovi pri uspostavi komunikacijske mreže proizlaze iz konfiguracije terena, ekstremnih vremenskih uvjeta i udaljenosti dislociranih elemenata. U planinskim područjima i na otocima koristimo kombinaciju mobilnih repetitorskih čvorišta i satelitskih komunikacija kako bismo osigurali neprekidnu povezanost. U međunarodnim operacijama dodatan je izazov logistička potpora i upravljanje frekvencijskim spektrom, pri čemu moramo osigurati da naša sredstva ostanu zaštićena od elektroničkog djelovanja protivnika, ali i potpuno kompatibilna sa savezničkim snagama”, naglašava natporučnik Josip Kovač.

Potpura velikim vojnim vježbama započinje mjesecima prije samog početka aktivnosti. Izrađuju se detaljni komunikacijsko-informacijski planovi, provode izviđanja terena te razmještaj opreme i komunikacijskih središta. Tijekom vježbe pripadnici Bojne veze osiguravaju neprekidan rad mreža, otklanjaju eventualne kvarove i provode mjere kibernetičke zaštite, dok se nakon završetka aktivnosti provodi detaljna analiza radi unapređenja budućih postupaka.

SUSTAV KOJI RADI U SVIM UVJETIMA

Suradnja s NATO-ovim partnerima svakodnevna je i prisutna u svim razinama obuke i djelovanja postrojbe. Interoperabilnost komunikacijskih sustava danas je preduvjet za učinkovito djelovanje unutar multinacionalnih snaga, a Bojna veze kontinuirano razvija sposobnosti potrebne za pružanje komunikacijsko-informacijske potpore snagama

raspoređenima u NATO-ovim misijama, operacijama i aktivnostima odvratanja.

Zamjenik zapovjednika Bojne veze, bojnik Robert Vidačković, ističe kako tehnološki razvoj snažno oblikuje budućnost postrojbe. “Idemo prema potpunoj digitalizaciji i uvođenju naprednih taktičkih softverski definiranih radio-sustava i softverski definiranih mreža koje se mogu automatski rekonfigurirati. Umjetna inteligencija u budućnosti će imati značajnu ulogu u upravljanju frekvencijskim spektrom i prepoznavanju anomalija u mrežnom prometu. Tehnologija nam već sada omogućuje da zapovjedna mjesta budu manja, mobilnija i teže uočljiva protivničkim senzorima, a da pritom zadrže jednaku ili veću procesnu moć”. Unutar Bojne veze postoji širok raspon specijalnosti koje obuhvaćaju područja radiokomunikacija, telekomunikacija, informatike i kibernetičke obrane. Pripadnicima su na raspolaganju brojne mogućnosti profesionalnog razvoja kroz specijalističke tečajeve, rad na suvremenim sustavima te sudjelovanje u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Iako često djeluje izvan fokusa javnosti, Bojna veze ima ključnu ulogu u funkcioniranju Hrvatske vojske. Njezini pripadnici stvaraju preduvjete za uspješno djelovanje svih ostalih rodova i struka te pružaju potporu civilnim institucijama tijekom prirodnih i tehničko-tehnoloških katastrofa. Dok javnost najčešće vidi tenkove, zrakoplove i druge borbene sustave, iza njih stoji složena komunikacijska mreža koju uspostavljaju, održavaju i štite pripadnici roda veze. Njihov najveći uspjeh često prolazi nezapaženo jer kad komunikacija funkcionira besprijekorno, nitko ne primjećuje sustav koji sve povezuje. Upravo je zato Bojna veze nevidljiv digitalni krvotok Hrvatske vojske, bez kojeg nema učinkovitog zapovijedanja, koordinacije ni uspješnog izvršenja zadaća na suvremenom bojištu.

NATPORUČNICA REA TOMINA SKENDER

ZAHVALNOST I POŠTOVANJE PREMA VOJNOJ ODORI

NATPORUČNICA REA TOMINA SKENDER, ZAPOVJEDNICA VODA U SATNIJI ZA POTPORU POČASNO-ZAŠTITNE BOJNE, ISTINSKI JE PRIMJER SVESTRANOSTI I IZVRSNOSTI UNUTAR HRVATSKE VOJSKE. NJEZINU VOJNU KARIJERU PRATE I IZNIMNI SPORTSKI USPJESI U STRELJAŠTVU I CROSSFITU, KAO I ORGANIZACIJA PREPOZNTALJIVOG NATJECANJA VIRIBUS UNITIS. U RAZGOVORU ZA HRVATSKI VOJNIK OTKRIVA KAKO USPJEŠNO BALANSIRA IZMEĐU ZAHTJEVNE SLUŽBE I VRHUNSKOG SPORTA TE KAKO TEKU PRIPREME ZA NJEZIN SKORAŠNJI ODLAZAK U MEĐUNARODNU MISIJU

RAZGOVARAO Ivan Šurbek **FOTO** Tomislav Bušljeta

BILI STE PRIPADNICA PRVOG NARAŠTAJA KADETA HRVATSKE VOJSKE. KAKO DANAS, S ODMAKOM, GLEDATE NA TE POČETKE I ŠTO JE PRESUDILO DA IZABERETE UPRAVO VOJNI POZIV?

Iz današnje perspektive mogu reći da sam ponosna što sam kao osamnaestogodišnjakinja donijela jednu zrelu i važnu životnu odluku te kao svoj prvi izbor odabrala vojne studije. Ta odluka uvelike je odredila moj životni put i dovela me do toga da danas s ponosom služim kao časnica Oružanih snaga Republike Hrvatske. Na odluku su najviše utjecali zahvalnost i poštovanje koje osjećam prema hrvatskim braniteljima, a ponajprije prema mojem ocu, koji je časno služio u pobjedničkoj Hrvatskoj vojsci tijekom Domovinskog rata. Tijekom odrastanja uz mene je bila i moja teta Ivana, koja je svoj profesionalni put pronašla u policijskoj odori. Njihov primjer služenja domovini za mene je bio snažna inspiracija i dodatan poticaj da i sama odaberem ovaj časni poziv.

VRATIMO SE MALO U VAŠE DJETINJSTVO I ODRASTANJE. JESTE LI ODUVIJEK MAŠTALI O SPORTU I KAKO SU IZGLEDALI PRVI SPORTSKI KORACI PRIJE NEGO ŠTO STE POSTALI DIO POBJEDNIČKE VOJSKE? KOJIM STE SE

SPORTOVIMA BAVILI I ŠTO VAS JE NAJVIŠE PRIVUKLO? KADA STE ODABRALI STRELJAŠTVO I KAKO JE DOŠLO DO LJUBAVI IZMEĐU VAS, STRELJAŠTVA I CROSSFITA?

Riječ *maštala* možda najbolje opisuje moj odnos prema sportu tijekom odrastanja. Nažalost, tijekom osnovne i srednje škole nisam imala priliku ozbiljnije se baviti sportom jer dolazim iz manje sredine koja nije pružala mnogo mogućnosti za sportski razvoj.

Dolaskom na vojne studije otvorio mi se potpuno novi svijet. Imala sam priliku upoznati različite sportove – od streljaštva i borilačkih vještina do ekipnih i individualnih aktivnosti.

Već tijekom prve godine studija shvatila sam da se neke moje dječje želje počinju ostvarivati. Odmah na početku priključila sam se streljačkoj sekciji i vrlo brzo uvidjela da se uz redovit rad i kvalitetno vodstvo rezultati mogu postići već nakon prvih natjecanja. Streljaštvo mi je otkrilo talent za koji nisam ni znala, što mi je dalo dodatnu motivaciju za kontinuirano usavršavanje.

Prvi doticaj s CrossFitom imala sam 2015. godine, kad sam kao pripadnica Kadetske bojne prvi put sudjelovala na natjecanju Izazov tjelesne spremnosti - Viribus Unitis.

Tad sam otkrila sport koji me osvojio svojom dinamikom, izazovima i snažnim timskim duhom.

VEĆ DUGI NIZ GODINA IZNIMNO STE USPJEŠNI U STRELJAŠTVU, A ISTODOBNO SE AKTIVNO BAVITE I CROSSFITOM. KAKO USPIJEVATE BALANSIRATI TE DVIJE, NAIZGLED RAZLIČITE, A OPET IZNIMNO ZAHTJEVNE DISCIPLINE I KOJI SU VAŠI NAJVEĆI DOSADAŠNJI REZULTATI I USPJESI U NJIMA?

Smatram da sam iz obje discipline uzela ono što najbolje odgovara mojem karakteru. Streljaštvo zahtijeva smirenost, koncentraciju i potpunu usredotočenost na trenutak. Tada postojite samo vi, oružje, ciljnik i meta. CrossFit je s druge strane potpuno drugačiji izazov. Traži fizičku snagu, visok intenzitet i spremnost da u kratkom vremenu date svoj maksimum. Potrebna je i velika mentalna čvrstoća kako biste pomicali vlastite granice. Iako su različite, obje discipline traže predanost, disciplinu i upornost. Upravo su to za mene vrijednosti sporta. Sport je moj način da se odmaknem od svakodnevnih izazova, pronađem ravnotežu i osjetim zadovoljstvo zbog postignutog. Tijekom godina imala sam priliku sudjelovati na brojnim natjecanjima, kao kadetkinja i kao časnica. Posebno bih izdvojila prvo mjesto na natjecanju Izazov tjelesne spremnosti - Viribus Unitis 2022. godine, kao i osvajanje titule najbolje žene u disciplini pištolj na 26. prvenstvu u streljaštvu, pri čemu sam postavila i novi rekord. Četiri puta bila sam prvakinja Oružanih snaga Republike Hrvatske u streljaštvu, a kao kadetkinja osvojila sam prvo mjesto u disciplini zračni pištolj na međunarodnom natjecanju Multinational Sports and Shooting Competition u Poljskoj.

CROSSFIT SLOVI ZA JEDAN OD NAJTEŽIH I NAJKOMPLEKSNIJIH OBLIKA TRENINGA I NATJECANJA. S KAKVIM SE NAJVEĆIM FIZIČKIM I MENTALNIM IZAZOVIMA SUSREĆETE I KAKO IH NADILAZITE?

CrossFit je s vremenom postao moja strast i izvan vojne službe, zbog čega sam ga nastavila trenirati i u svoje slobodno vrijeme. Iznimno cijenim sve sportaše i vrijeme koje ulažu u svoj napredak, a posebno one koji se za njega odlučuju. Istina je da sam upravo kroz ovaj sport susrela neke od najzahtjevnijih fizičkih i mentalnih izazova. Ono što me uvijek vraća u CrossFit dvoranu jest zajedništvo koje ovaj sport promiče. Taj osjećaj pripadnosti, međusobne podrške i zajedničkog napretka nešto je posebno. Upravo ljudi koji vas okružuju motiviraju vas da na svakom treningu date svoj maksimum i postanete bolja verzija sebe.

AKTIVNO SUDJELUJETE U ORGANIZACIJI POZNATOG NATJECANJA VIRIBUS UNITIS. KAKO IZGLEDA CIJELI PROCES ORGANIZACIJE JEDNOG TAKO KOMPLEKSNOG DOGAĐAJA I ŠTO SE SVE ZAHTIJEVA OD NATJECATELJA KOJI ODLUČE ODMJERITI SNAGE NA TOM TERENU?

Kao i na svakom natjecanju, od sudionika se očekuju sportski duh, *fair play* i maksimalno zalaganje. Sve ostalo rezultat je detaljnog planskog procesa i višemjesečnih priprema

koje provodimo unutar Počasno-zaštitne bojne. U organizaciju uključujemo sve sastavnice sustava domovinske sigurnosti – vatrogasce, policiju, pravosudnu policiju i druge postrojbe Oružanih snaga Republike Hrvatske. Upravo zahvaljujući toj suradnji, Izazov tjelesne spremnosti – Viribus Unitis prerastao je okvire naše postrojbe i postao primjer zajedništva i promicanja tjelesne spremnosti, na što smo iznimno ponosni.

POZNATO JE DA STE IZNIMNO SPORTSKI AKTIVNI UNUTAR REDOVA HRVATSKE VOJSKE, KOJA OPĆENITO SNAŽNO PROMOVIRA SPORTSKI DUH. KOLIKO VAM VOJNI SUSTAV I OKRUŽENJE POMAŽU U ODRŽAVANJU VRHUNSKE SPORTSKE FORME, A KOLIKO SPORT POMAŽE U OBAVLJANJU SVAKODNEVNIH VOJNIČKIH ZADAČA?

Tjelesna spremnost pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske prije svega je individualna odgovornost svakog pojedinca. Ona zahtijeva dobru organizaciju vremena, disciplinu i kontinuiran rad tijekom službe i izvan nje. Sretna sam što sam dio postrojbe koja prepoznaje važnost tjelesne spremnosti i pruža svojim pripadnicima potporu i prostor za rad na sebi. Sport mi u svakodnevnom obavljanju vojničkih zadaća pomaže razvijati disciplinu, mentalnu otpornost, upornost i spremnost na suočavanje s izazovima, što su vrijednosti neodvojive od vojnog poziva.

PRED VAMA JE I JEDAN VELIK PROFESIONALNI IZAZOV – ODLAZAK U MIROVNU MISIJU U INDIJU I PAKISTAN (UNMOGIP). MOŽETE LI NAM REĆI NEŠTO VIŠE O TOJ MISIJI, KOJA ĆE BITI VAŠA ULOGA ONDJE I KAKO TEKU PRIPREME?

Kao i većina mojih kolegica i kolega, tijekom svoje karijere željela bih steći iskustvo sudjelovanja u mirovnoj misiji. Upravo zato uspješno sam završila niz stručnih tečajeva i edukacija vezanih uz područje mirovnih operacija. Takve edukacije jedan su od preduvjeta za upućivanje u mirovne misije, ali i važan dio profesionalnog razvoja svakog pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske. Vjerujem da svako novo iskustvo i svaka dodatna edukacija pridonose osobnom i profesionalnom razvoju te nas čine spremnijima za buduće izazove.

ZA KRAJ, KAD ZBROJIMO VAŠU USPJEŠNU VOJNU KARIJERU, SPORTSKE REZULTATE I ORGANIZACIJSKE USPJEHE, KOJI SU VAŠI PLANOVI I CILJEVI ZA BUDUĆNOST, NA PROFESIONALNOM I NA SPORTSKOM PLANU?

Nikad nisam bila osoba koja je svoj život planirala pet ili deset godina unaprijed jer prije deset godina nisam mogla ni zamisliti da će me životni put dovesti ovdje gdje sam danas.

Mogu jedino sa sigurnošću reći da ću uvijek davati svoj maksimum kako bih časno služila pobjedničkoj Hrvatskoj vojsci i s ponosom nosila ovu odoru. Sve svoje zadaće nastavit ću izvršavati s istom predanošću, odgovornošću i profesionalnošću kao i do sada, uz nadu da su ispred mene još mnoge uspješne i ispunjene godine služenja domovini.

AEROKLUBOVI

KAO BITNA SASTAVNICA SUSTAVA DOMOVINSKE SIGURNOSTI

Organizacije civilnog društva (udruge, klubovi, savezi i sl.) imaju značajan potencijal za doprinos sustavu domovinske sigurnosti, istaknuto je na konferenciji HGZ-a

"Zahvaljujući stoljetnom kontinuiranom razvoju u Njemačkoj danas uspješno djeluju dvije nacionalne zrakoplovne organizacije, civilna i ona u kojoj sudjeluju bivši djelatnici vojske", rekao je bojnik Picak

U prostorijama Hrvatskog generalskog zbora održana je 24. lipnja konferencija "Mladi u potpori domovinske sigurnosti kroz sudjelovanje u aktivnostima aeroklubova".

Bila je to prva konferencija u sklopu projekta "Mladi u potpori sustavu domovinske sigurnosti kroz aktivno sudjelovanje u radu organizacija civilnog društva" kao dio šireg tematskog područja "Aktivni branitelji u društvu", koje provodi Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.

Predavanja su održali bojnik Marijan Picak, bivši zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva general-bojnik Josip Stimac te pukovnik Ivan Bionda nakon čega je uslijedila rasprava. Bojnik Picak održao je predavanje na temu "Modeli financiranja aeroklubova - njemački model", kojim je prikazao razvoj aeroklubova u Njemačkoj počevši od Prvog svjetskog rata. Naime, zbog poraza u tom ratu Njemačka nije smjela imati vojno zrakoplovstvo pa je to nadomjestila osnivanjem aeroklubova, kojih je danas 1500 s oko 90 tisuća članova. Zahvaljujući stoljetnom kontinuiranom razvoju u Njemačkoj danas uspješno djeluju dvije nacionalne zrakoplovne organizacije, civilna i ona u kojoj sudjeluju bivši pripadnici vojske. Pukovnik Ivan Bionda održao je predavanje "Uključivanje i edukacija mladih u aeroklubovima" kojim je predstavio djelatnost aerokluba "Penkala 1910". Ovaj aeroklub održava radionice s djecom i mladima, koje pokrivaju područje prirode i društva, zemljopisa, STEM-a, robotike, elektrotehnike, astronomije i zrakoplovstva. "Teme su različite i u zadnje tri godine organiziramo 11-17 radionica te dva-tri javna događanja u školskim učionicama, igralištima, u prirodi, na

KONFERENCIJA HGZ-A

površinama aerodroma Lučko i na javnim gradskim površinama", rekao je Bionda, istaknuvši kako se ljubav prema zrakoplovstvu kod djece prepoznaje već u djetinjstvu, kad prave prve zrakoplove od papira.

General-bojnik Štimac u svojem predavanju "Transformacija Hrvatskog zrakoplovnog saveza i aeroklubova" naglasio je da organizacije civilnog društva (udruge, klubovi, savezi i sl.) imaju značajan potencijal za doprinos sustavu domovinske sigurnosti. "Smatramo kako je nužno poticati i pomagati njihov rad, a potencijal organizirano ugrađivati u sposobnosti sustava domovinske sigurnosti", rekao je Štimac i objasnio da organizacije civilnog društva (udruge, klubovi, savezi i sl.) imaju značajan potencijal za doprinos sustavu domovinske sigurnosti i sl. Upozorio je da trenutačno stanje u HZS-u i aeroklubovima ima tendenciju degradacije, a uzrok tome vidi u zakonskoj regulativi i načinu financiranja HZS-a i aeroklubova. "Sustav financiranja nije održiv jer se temelji na povremenim lokalnim potporama, entuzijazmu članova i donacijama, bez dugoročne nacionalne strategije. Promjenom zakonske regulative i financiranjem iz državnog proračuna cilj je transformirati HZS i aeroklubove u državnu instituciju, a njihove resurse staviti u funkciju sustava domovinske sigurnosti", poručio je Štimac.

Konferenciji su nazočili predstavnici Ministarstva hrvatskih branitelja, Ministarstva obrane, Grada Zagreba, umirovljeni časnici Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, predstavnici braniteljskih udruga, predstavnici aeroklubova te Hrvatskog zrakoplovnog saveza.

"Promjenom zakonske regulative i financiranjem iz državnog proračuna cilj je transformirati HZS i aeroklubove u državnu instituciju, a njihove resurse staviti u funkciju sustava domovinske sigurnosti", poručio je general-bojnik Štimac

Na događaju na kojem je sve veliko i ambiciozno, na kojem je ponuda nevjerojatno brojna i raznolika, na kojem ste svjesni da mnogi od izloženih sustava neće ući ni u serijsku proizvodnju ni u operativnu uporabu, bilo je jako zanimljivo provesti vrijeme i razgovarati s hrvatskim izlagačima. Slobodno možemo reći da je vidljivost naše zemlje i njezine obrambene industrije u izložbenom centru Paris Nord Villepinte premašila njezinu veličinu

EUROSATORY 2026

ZA JEDNIČKI NASTUP HRVATSKE OBRAMBENE INDUSTRIJE

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

Vjerojatno najpoznatiji svjetski sajam vojne opreme i naoružanja u ovogodišnjem je izdanju potukao sve vlastite rekorde. Prema podacima koje je objavio organizator, u izložbenom centru Paris Nord Villepinte od 15. do 19. lipnja okupile su se 2633 tvrtke izlagača iz 67 zemalja, a obišlo ga je 60 000 posjetitelja te 440 službenih izaslanstava iz 95 zemalja. Četrdeset zemalja, uključujući Republiku Hrvatsku, predstavilo se u nacionalnim paviljonima. Događaje je pratilo gotovo tisuću novinara, uključujući ekipu *Hrvatskog vojnika*. Što govore takvi brojevi? Jednostavno, obrambena (ili vojna) industrija, posebno ona koja dolazi iz zemalja NATO-a odnosno EU-a, smatra da je došlo njezino vrijeme. Svijet kao da se vraća na postavke iz vremena hladnog rata, a godinama zanemarivani vojno-sigurnosni sustavi, koji su bili na prvom mjestu kad je trebalo rezati proračune, opet dolaze u prvi plan kao jamstvo sigurnosti građana. Globalne potrebe za opremanjem oružanih

snaga rapidno rastu, ali i potrebe za modernizacijom. Otud i rast Eurosatoryja, na kojem se želi predstaviti svaki relevantni proizvođač. U vremenu rapidnog razvoja računalnih, AI i svemirskih tehnologija te različitih dronova, obrambena industrija opet je glavni zamašnjak općeg tehnološkog napretka. Premda je Eurosatory u najavama stavljao jasan naglasak na te nove tehnologije, dojam je da su najviše pozornosti ipak privukli manje-više klasični kopneni sustavi: tenkovi, borbena oklopna vozila, topnički i raketni sustavi, PZO sustavi... Posjetitelje je, kao i obično, jako zanimalo i streljačko naoružanje, tj. pištolji, puške i strojnice.

BOGATSTVO ZA IZLAGANJE

Sajam je zaista impresivan, jednostavno rečeno – golem. Ako i pomislite da ga možete obići cijelog, vrlo brzo ćete se uvjeriti da je to nemoguće. Možete pokušati, ali s vremenom ćete shvatiti da vam je mozak pretrpan

Izrazito prepoznatljiv hrvatski nacionalni štand ukupne površine 380 četvornih metara

različitim informacijama. Svejedno, on je prava poslastica za profesionalce i sve one koje zanima vojna tehnologija. Naime, tvrtke se ne žele predstavljati tek brošurama ili *slatkim riječima* o svojim proizvodima. Žele ih i pokazati, pa je Nord Villepinte bio pun teškog oklopa, kamiona s topničkim, lansirnim i radarskim sustavima te velikih balističkih i PZO raketa (naravno, inertnih). Neki od najvećih proizvođača vjerojatno su potrošili pravo malo bogatstvo za priliku da na svojim velikim izložbenim prostorima (neki od njih doslovce su bile manje zgrade) kažu službenim izaslanstvima da je najbolje kupiti baš njihov proizvod, čak i ako još nisu došli dalje od makete u prirodnoj veličini (*mock-up*). Upravo u kontekstu događaja na kojem je sve veliko i ambiciozno, na kojem je ponuda nevjerovatno brojna i raznolika, na kojem ste svjesni da mnogi od izloženih sustava neće ući ni u serijsku proizvodnju ni u operativnu uporabu, bilo je jako zanimljivo provesti vrijeme i razgovarati s hrvatskim izlagačima. Kao prvo, slobodno možemo reći da je vidljivost naše zemlje i njezine obrambene industrije na EuroSatoryju 2026 premašila njezinu veličinu. U Hrvatskoj već godinama postoje perjanice koje su stekle svjetski ugled i poslovni uspjeh u svojim proizvodnim nišama, a to su DOK-ING, HS Produkt i Šestan-Busch. Vrijedi im dodati i Orqu, čiji je rast strelovit. Međutim, predstavljanje tvrtki

HRVATSKE TVRTKE – IZLAGAČI NA SAJMU EUROSATORY 2026

1. Galiko d. o. o.	21. Kroko proizvodnja i razvoj d. o. o.
2. Croshield d. o. o.	22. DOK-ING d. o. o.
3. Šestan-Busch d. o. o.	23. SPAR-TAC d. o. o.
4. Orqa d. o. o.	24. Shadow Nautics
5. HS Produkt d. o. o.	25. Belina d. o. o.
6. Galeb d. d.	26. Agencija Alan
7. Inkop d. o. o.	27. Iskra brodogradilište 1 d. o. o.
8. Elektroda Zagreb d. o. o.	28. Demil Tech d. o. o.
9. Jacquard d. o. o.	29. Pointers d. o. o.
10. KAP-KO d. o. o.	30. Probotica d. o. o.
11. Odjeća d. o. o.	31. Hyperbunker d. o. o.
12. Borovo d. d.	
13. DIV grupa d. o. o. (BSO)	
14. Đuro Đaković Specijalna vozila	
15. Splendor tekstil d. o. o.	
16. RIZ PE d. o. o.	
17. Jelen Professional d. o. o.	
18. Odašiljači i veze d. o. o.	
19. HEMCO d. o. o.	
20. Čateks d. d.	

TVRTKE POSJETITELJI

1. Končar digital d. o. o.
2. Rimac Technology d. o. o.
3. Kudumija d. o. o.
4. Visage Technologies d. o. o.
5. Inelteh d. o. o.
6. INDI-metal d. o. o.
7. Namjenska proizvodnja d. o. o.

VOJNA IZLOŽBA

iz male zemlje na golemom sajmu, na kojem dominiraju veliki i bogati, sve je samo ne lako. Ali postoji rješenje koje se nameće samo od sebe – zajednički nastup. Da se razumijemo, na različitim sajmovima bilo ih je i prije, no od ove godine bilježi se znatan napredak. Prošle su godine Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo obrane, Ministarstvo gospodarstva i Agencija Alan potpisali Sporazum o zajedničkom nastupu hrvatskih proizvođača na četiri najveća europska obrambena sajma 2026. i 2027. godine: Enforce Tac 2026, Eurosatory 2026, Enforce Tac 2027 i Milipol 2027. Cilj je zajedničkog projekta povećati međunarodnu vidljivost i konkurentnost hrvatske obrambene industrije, s tim da spomenute institucije snose najveći dio troškova predstavljanja hrvatskih tvrtki. Enforce Tac 2026, održan u Nürnbergu od 23. do 25. veljače, renomiran ali ipak dosta manji od Eurosatoryja, bio je dobar početak. Eurosatory je bio veći izazov.

FRANCUSKI SUSJEDI

Za početak vrijedi spomenuti lokaciju hrvatskog nacionalnog štanda – u hali 4, praktički naslonjen na prijelaz iz hale 5A i golem izložbeni prostor francuskog Ministarstva oružanih snaga i ratnih veterana (Ministère des Armées et des Anciens combattants, to ime službeno je od listopada 2025.). Ne znamo je li to susjedstvo izravan rezultat strateškog partnerstva dviju zemalja, ali svakako je pridonijelo boljoj vidljivosti štanda. Dru-

Alojzije Šestan (lijevo) iz Šestan-Buscha i Krunoslav Weinpert iz Pointera surađuju u razvoju kacige opremljene integriranim sustavom za svijest o situaciji

ga je pozitivna činjenica sam dizajn štanda ukupne površine 380 četvornih metara: natpis Croatia dovoljno je velik, ali i da ga nema, prostor bi bio prepoznatljiv po karakterističnim hrvatskim kockicama. Ono što je najbitnije jest da se na sajmu predstavi što više hrvatskih tvrtki, od onih međunarodno etabliranih koje smo već spomenuli, do onih koje su tek formirane ili još nisu bile prepoznatljive kao dio obrambene industrije. Ne možemo reći da je nacionalni stand bio bogat velikim sustavima, no ukupno 31 tvrtka izlagač svedjedno je imala što pokazati, a primjetan je rast sudjelovanja tvrtki koje se bave digitalnim tehnologijama. "Eurosatory za naše tvrtke može biti korak prema internacionalizaciji poslovanja. Zanimljivo je da se na nacionalnom štandu i bolje povezuju među sobom, pa i dogovaraju suradnju na nekim novim programima", govori nam direktorica HGK-ova Sektora za industriju Tajana Kesić Šapić. Ističe i da je Eurosatory svojevrsna kruna svih aktivnosti koje HGK s hrvatskim tvrtkama provodi tijekom cijele godine. Primjerice, Komora je proteklih mjeseci organizirala industrijske dane sa stranim tvrtkama koje su zainteresirane za sudjelovanje u projektu nabave novih korveta za HRM, kako bi ih povezala s domaćim tvrtkama koje bi mogle biti dio tih projekata. "Kupujemo li nešto izvana, želimo da u posao uđe što više hrvatskih tvrtki i komponenti. Zato mi je drago da smo u Parizu nazočili potpisivanju

Ukrajinska tvrtka Fire Point predstavila je sad već poznati krstareći projektil FP-5 Flamingo

Memoranduma o razumijevanju francuske brodograđevne tvrtke Naval Group s hrvatskim tvrtkama Inelteh i INDI-metal za isporuku opreme u okviru potencijalne domaće izgradnje korveta. To je jedan *follow-up* industrijskih dana koje je Naval Group održao u Zagrebu. Dvije hrvatske tvrtke ovdje nisu izlagale, ali smo im omogućili da budu posjetitelji i dođu na sajam", govori predstavnica HGK-a. Usput najavljuje da se industrijski dani ubuduće neće organizirati samo sa stranim tvrtkama nego i na hrvatskoj razini, s našim tvrtkama integratorima. U rujnu bi trebao biti održan industrijski dan Đure Đakovića u Slavonskom Brodu, kao i tvrtke Ericsson Nikola Tesla u Zagrebu. Slična aktivnost planirana je i s tvrtkom Končar. Još jedan projekt koji je HGK pokrenuo u suradnji s MORH-om je mapiranje potencijala za ulazak tvrtki u obrambenu industriju. "Jako puno tvrtki koje rade za civilno tržište može raditi i za vojno. Mapirane su 204 tvrtke i mi u svakom trenutku znamo koja ima potencijal u kojem segmentu", objašnjava Kesić Šapić uz zaključak da su hrvatske tvrtke izrazito zadovoljne konceptom predstavljanja na Eurosatoryju. Komentirala je i dvodnevnu prisutnost potpredsjednika Vlade i ministra obrane RH Ivana Anušića, za koju je istaknula da je na takvom sajmu ključna. "On je netko tko je most prema drugim državnim i vojnim izaslanstvima, ali je i dodatno razgovarao s hrvatskim tvrtkama, rodile su se

Za ugradnju sofisticiranih elektroničkih sustava, Šestan-Busch razvio je kacigu manje mase, boljih protubalističkih značajki i posebnog dizajna

Direktorica HGK-ova Sektora za industriju Tajana Kesić Šapić ističe da je Eurosatory svojevrsna kruna svih aktivnosti koje HGK s hrvatskim tvrtkama provodi tijekom cijele godine, te izvrsnu suradnju s MORH-om, Ministarstvom gospodarstva i Agencijom Alan

neke nove ideje... Ukratko, imamo izvrsnu suradnju s MORH-om. Sigurno je da nećemo stati na sadašnjem sporazumu. Već dogovaramo nastupe za 2028. i 2029. godinu", naglasila je.

SURADNJA S NAJVEĆIMA

Rečenica da hrvatska obrambena industrija nije predstavila niti jedan gabaritima velik proizvod i nije potpuno točna. DOK-ING je premijerno pokazao čak dvije inačice besposadnog kopnenog vozila (UGV) na gusjenicama Komodo, no to nije učinio na hrvatskom nacionalnom štandu. Doduše, njegov je vlastiti štand bio preko puta nacionalnog, u neku ruku kao da su bili spojeni. Na štandu se isticao Komodo opremljen borbenom stanicom (kupolom) Mangart 30 slovenske tvrtke Valhalla Turrets s topom MK44S Bushmaster kalibra 30 x 173 mm kao glavnim oružjem. Na vanjskom izložbenom prostoru, na štandu DOK-ING-ova njemačkog partnera Rheinmetalla, Komodo je izložen u konfiguraciji za brzi proboj (*breaching*) minskih polja – za tu ulogu integriran je sustav RCV Pioneer Minefield Breaching Modular Mission Payload (Light) britanske tvrtke Pearson Engineering. Dok smo obilazili hale u Nord Villepin-teu, nismo mogli ne primijetiti veliku ponudu UGV-ova različitih veličina, konfiguracija i namjena. Industrija je svjesna da ti sustavi imaju jako velik prostor za napredak u razvoju i uporabi. No, *Hrvatski vojnik* prati razvoj Komoda od samog početka, i znamo da DOK-ING neće izložiti nešto što nije testirao i što ne bi mogao i ispo-

VOJNA IZLOŽBA

Na štandu DOK-ING-ova njemačkog partnera Rheinmetalla, Komodo je izložen u konfiguraciji za brzi proboj (*breaching*) minskih polja sa sustavom britanske tvrtke Pearson Engineering

ručiti, a *mock-up* je za zagrebačku tvrtku pojam koji uopće ne uzima u obzir. Predstavnik tvrtke Davor Petek, nekadašnji prvi dočasnik OSRH i NATO-a, i u Parizu je bio naš sugovornik. Glavna je vijest da je nedugo prije Eurosatoryja osiguran prvi kupac Komoda s integriranim sustavom Skorpion2 za sijanje mina (*minescattering*), koji smo predstavili u *Hrvatskom vojniku* prije nešto više od dva mjeseca. Proizvodnja je vjerojatno već počela u trenutku pisanja ovog teksta. Dakle, poduzet je jedan od ključnih koraka koji dijele uspješne vojnoindustrijske projekte od onih neuspješnih, a stalni optimizam i samouvjerenost DOK-ING-ovih stručnjaka pokazali su se utemeljenim. No, Petek nagovještava još puno toga. DOK-ING u suradnji s tvrtkom General Dynamics European Land Systems (GDELS) u kolovozu počinje terenska ispitivanja inačice Komoda za lansiranje mostova. U tvrtki vjeruju da će ih završiti krajem rujna ili početkom listopada te početi nuditi sustav krajnjim korisnicima.

TEREN NADMAŠIO SIMULACIJU

Što se tiče inačice za proboj minskih polja, s partnerima u Njemačkoj aktivno se pripremaju demonstracije dviju takvih konfiguracija. Posebnost je što je prvi put na neki UGV bio instaliran teški *breaching* sustav RCV Pioneer, masivniji od onog prikazanog u Parizu, a inicijalna testiranja već su bila obavljena u svibnju. "Rezultati su vrlo, vrlo dobri. Moram priznati da smo svi bili iznenađeni snagom kojom je Komodo djelovao sa sustavom koji se inače stavlja isključivo na tenkove ili teška oklopna vozila", zadovoljan je nekadašnji pripadnik HV-a. Na Rheinmetallovu je štandu predstavnik njemačkog konglomerata Dennis Jakobeit izrazio zadovoljstvo interakcijom s DOK-ING-om i Pearsonom. Naglasio je kapacitet UGV-a za različite korisne terete, možda i PZO sustave poput Skyranger, pa čak i buduće laserske sustave.

Matt Aujla dolazi iz Pearsona. Naglasio je da je Komodo prvi UGV koji je bio dovoljno zreo za upućivanje na terenska ispitivanja s inženjerskim paketom njegove tvrtke. "Komodo ima dovoljnu masu, snagu i kapacitet za nošenje korisnog tereta", kategoričan je Aujla, koji nam je rekao i da su prvo bile provedene simulacije u virtualnom okruženju. "Terenska ispitivanja čak su nadmašila naše procjene dobivene simulacijom", naglašava Aujla te dodaje da u Pearsonu razmišljaju i o ugradnji drugih sustava borbene inženjerije na Komodo. Davor Petek najavio je za 2026. godinu daljnja testiranja Rheinmetallova paketa autonomije PATH A-Kit. Dva Komoda izložena na Eurosatoryju imala su integrirane komponente tog sustava, što je još korak naprijed u odnosu na travanj i testiranje inačice *minescattering*. Petek otkriva da će Komodo imati i dodatne senzore za autonomiju, a DOK-ING ih razvija zajedno s jednom hrvatskom tvrtkom. Te će komponente, uz ostalo, služiti za prepoznavanje dubine i identifikaciju objekata. Sva ta senzorička u budućnosti će se moći uvezivati s vojnim zapovjedno-nadzornim sustavima, a to će biti važno za planiranu ulogu komoda – tzv. pratitelja (*wingman*) većih kopnenih sustava poput tenkova ili borbenih vozila pješništva. Što se tiče 2027. godine, ona će biti posvećena daljnjim testiranjima, verifikacijama i certifikacijama baznog vozila. Do sredine te godine Komodo bi trebao dobiti sve NATO-ove certifikate nužne za čisto vojnu uporabu. Naravno, cijelo vrijeme DOK-ING pregovara s različitim potencijalnim kupcima, osluškuje njihove potrebe, a Petek očekuje da će tijekom 2027. isporučiti barem deset do petnaest sustava u različitim inačicama. "Eurosatory je golem sajam i na njemu vidite puno UGV-ova, ali velikih i teških poput Komoda možda jedan ili dva. Realno gledajući, mislim da smo mi puno ispred svih vezano uz spremnost za plasiranje gotovog proizvoda te integraciju i testiranje svih korisnih tereta. Naša

Na štandu DOK-ING-a isticao se Komodo opremljen borbenom stanicom Mangart 30 slovenske tvrtke Valhalla Turrets s topom MK44S Bushmaster kalibra 30 x 173 mm

odluka da se fokusiramo na teški segment UGV-ova pokazala se dobrom”, uvjeren je Petek. U međuvremenu, 1. srpnja, najavljeno je da će tvrtka DOK-ING Sigurnost i obrana poslovati pod imenom Rheinmetall Unmanned Vehicles.

POTICANJE SAMODOSTATNOSTI

Gledajući hrvatski nacionalni štand, Petek nas podsjeća da naša obrambena industrija već ima etablirane tvrtke, ali i one koje su u obećavajućem razvoju i rastu. Razgovaramo o tome kako razvijaju sve više sofisticiranih senzorskih, računalnih i AI (autonomnih) tehnologija, kao i o budućnosti, u kojoj bi hrvatski vojnici i njihovi borbeni sustavi opremljeni tim tehnologijama mogli biti umreženi u jedan učinkovit borbeni stroj. “Zbog svoje su veličine Hrvatska vojska i obrambena industrija idealne za razvoj u tom smjeru. Vidimo da institucije poput MORH-a, Ministarstva gospodarstva i HGK-a sve više ulažu i potiču samodostatnost hrvatske obrambene industrije. Hrvatska vojska je po mojem mišljenju ključ, ona nam treba davati zahtjeve, kao i povratne informacije o sustavima koje joj damo na testiranje”, tvrdi Petek. Zanimljiv primjer kako se manja hrvatska tvrtka može prezentirati na Eurosatoryju dala je mlada ekipa iz zagrebačke tvrtke Probotica, fokusirane na robotiku i mehatroniku. I ona je prepoznala priliku koju nudi razvoj UGV-ova za vojne potrebe. Na Eurosatoryju je prikazala manji sustav temeljen na svojem vozilu SEEker. Konfigurirano je s četiri kotača, a ima različite mogućnosti nošenja korisnog tereta. SEEker je izvorno zamišljen kao vozilo za civilnu uporabu, no kao i u mnogim drugim primjerima, moguće ga je konfigurirati na vojnu inačicu. Može služiti za transport tereta u zahtjevnim i rizičnim uvjetima, logističku potporu postrojbama na terenu i integraciju modula za evakuaciju i izvlačenje ranjenika s bojišnice. Vozilo prikazano na Eurosatoryju bilo je konfigurirano za transport

tereta. Lijepo je bilo čuti da Probotica komunicira i surađuje s DOK-ING-om, što je svakako dobrodošla referencija za proboj na tržišta na kojima DOK-ING već godinama dominira, ali s velikim sustavima na susjenicama.

FPV DRONOV I NA SVAKOM KORAKU

Osim DOK-ING-a, dvostruko predstavljanje u centru Nord Villepinte od hrvatskih je tvrtki imala i Orqa – na nacionalnom i vlastitom štandu. Odluka je imala smisla – ekipa iz Osijeka nudi proizvode u niši koja je među najtraženijim u vojnoj industriji. Eurosatory je to zorno potvrdio – FPV dronovi mogli su se vidjeti praktički na svakom koraku, nude ih i proizvođači iz potpuno drugih priča, za koje vam nikad ne bi palo na pamet da će se njima baviti. Direktor Orqine prodaje Mislav Kvesić kaže da su na Eurosatoryju 2024 bili jedna od možda dvije-tri tvrtke koje su nudile FPV dronove. “Sad ih ovdje ima svaki drugi štand”, nastavlja te dodaje da je jako puno proizvođača oružja zainteresirano i za integraciju svojih proizvoda na dronove. U takvim okolnostima konkurencija može biti sve veća i izazovnija, no Osječani kategorički tvrde: “Ne samo da uspijevamo držati tempo nego smo i dalje u samom vrhu. Mi smo dron kompanija iz korijena, s gotovo desetogodišnjim iskustvom, čime se može pohvaliti malo tvrtki u ovoj industriji. Podsjećam vas da

Mlada ekipa iz zagrebačke tvrtke Probotica prikazala je manji UGV koji ima različite mogućnosti nošenja korisnog tereta

VOJNA IZLOŽBA

Na sajmu su bila izložena dva KNDS-ova sustava kakva nabavlja Hrvatska, tenk Leopard 2A8 (gore) i samohodna haubica CAESAR (lijevo)

smo počeli s komponentama. Najveća nam je prednost nabavni lanac, a činjenica da jako puno tvrtki kupuje komponente od nas pokazuje nam i kakav je puls tržišta pa možemo brzo reagirati." Možda je i ključno što nisu puki integratori sustava, nego kombi-

niraju vlastita tehnološka rješenja: od dizajna, razvoja i proizvodnje komponenti do gotovih sustava. Sve rade samostalno, a jako je važno što koriste dijelove koji nisu kineskog podrijetla. Isto tako, tvrtka daje postprodajnu potporu svojim vojnim kupcima, a to znači izobrazbu, obuku... "Zajednički angažman HGK-a, Agencije Alan i ministarstava pokazao nam se važnim jer pomaže našoj vidljivosti. Dosta zanimljivih kontakata i razgovora imali smo i na zajedničkom štandu, a ne samo na vlastitom, Orqinu", govori nam Kvesić. Domaćoj Cah, Orqin specijalist za prodajne operacije, dodaje da su dva štanda način da ta tvrtka odgovori na svu potražnju, posebno onu koja dolazi iz oružanih snaga Europe i Sjeverne Amerike. "S narudžbama smo potpuno popunjeni barem za iduću godinu dana", tvrdi Cah. Orqa će ove godine samo u svojim pogonima u Osijeku proizvesti najmanje 280 000 FPV dronova. Plan je da kroz svoj Globalni program distribuirane proizvodnje dosegne kapacitet od milijun dronova godišnje!

TEHNOLOGIJA BEZ LIMITA

Eurosatory je poslužio Orqi i za predstavljanje novog sustava, koji hrabro naziva platformom nove generacije. To je autonomni višenamjenski dron MRM2 – 10AI. "On je sljedeći korak u našem razvoju i prilagodbi jako brzim, sve bržim promjenama na tržištu na kojem djelujemo. Prezentali smo ga sa svim dodatnim sustavima i sposobnostima, od leta s pomoću optičkog kabela, preko termalne kamere do različitih mogućnosti softverskih integracija", opisuje Kvesić. Zanimljivo je da Osječani ističu kako svjetske oružane snage, pa i one tehnološki najnaprednije, još nisu svjesne na koje se sve načine može primijeniti tehnologija FPV dronova. "Zato ni mi u nekim segmentima razvoja ne želimo otići predaleko, nego razvijamo sustave u suradnji s korisnicima i njihovim trenutačnim potrebama", objašnjava ju. U tom kontekstu dotaknuli smo se koncepta tzv. rojeva dronova, kojima uvelike upravlja umjetna inteligencija (AI). "Čovjek bi možda očekivao da mi kao tehnološka tvrtka forsiramo taj koncept, no rekao bih da je ljudski faktor bio i ostatak će ključan za te tehnolo-

gije – operater, tj. pilot koji je kvalitetno obučen te svjestan kojom tehnologijom raspolaže i donosi konačnu odluku. AI je alat koji može pomagati u određenim situacijama, ali ne vidim AI koji će preuzeti sve u vojnoj uporabi FPV dronova, barem ne u bliskoj budućnosti”, objašnjava Kvesić na Orqinu štandu. Evo, upravo MRM2 – 10AI može sadržavati neka AI rješenja. Proizvođač ga ukratko opisuje kao dugodometnu besposadnu letjelicu dizajniranu za jednosmjernu napadačke misije. Ima termalnu FLIR kameru, a ugrađeno računalo može s pomoću umjetne inteligencije samostalno upravljati letjelicom u završnoj (terminalnoj) fazi leta prema cilju. Osim radiovezom (Orqin IRONghost protokol koji radi na licenciranim vojnim sub-GHz frekvencijama), njim se može upravljati i preko optičkog kabela. Dakle, letjelica može djelovati na više načina i tako izbjegavati protivničke protumjere. Maksimalni operativni domet je 30 km, a maksimalna nosivost korisnog tereta tri kilograma. S 2,5 kg korisnog tereta domet je 20 km. Sustav je kompaktna, dimenzije bez propelera i antena su 318 x 219 x 87 mm (sklopljen), odnosno 393 x 440 x 160 mm (rasklopljen). Postrojbe Hrvatske vojske sve više uvode FPV dronove u operativnu uporabu. Bez ikakvih ograda, Mislav Kvesić kaže da su naši vojnici jedni od najbolje obučenih u Europi kad je riječ o njihovu korištenju. “To se jasno vidi po tome koliko su sposobni brzo implementirati potrebna znanja, a kontakt s njima kao korisnicima i njihove povratne informacije toliko su vrijedni da nema tog kupoprodajnog ugovora koji bi nam ih mogao nadomjestiti”, govore na Orqinu štandu. Vjerujemo da je korist obostrana: imati Orqu i njezinu ekipu, znanje i tehnologiju na vlastitom tlu dragocjeno je za hrvatski obrambeni sustav. Čak bismo se usudili reći – za Europsku uniju i NATO.

BRZO DO PAMETNE KACIGE

Kad je *Hrvatski vojnik* u veljači ove godine u Prelogu posjetio domaćeg proizvođača kaciga Šestan-Busch, suvlasnik Alojzije Šestan iznio nam je tri ključna plana za budućnost tvrtke. Zaista nismo očekivali da će ih početi ostvarivati tako brzo!

Eurosatory je poslužio Orqi i za predstavljanje novog sustava, koji hlabro naziva platformom nove generacije. To je autonomni višenamjenski dron MRM2 – 10AI

Prvi je plan govorio o potrebi znatnijeg prodora na europsko tržište. A drugog dana Eurosatoryja ministar obrane Republike Hrvatske Ivan Anušić te slovački kolega Robert Kaliňák potpisali su suradnju koja slovačkoj strani omogućuje zajedničku nabavu kaciga s MORH-om, a Hrvatskoj zajedničku nabavu streljiva različitih kalibara s Ministarstvom obrane Slovačke. Na hrvatskom nacionalnom štandu Šestan nam govori kako će Oružanim snagama Slovačke biti isporučeno oko 20 000 kaciga usklađenih s njihovim posebnim zahtjevima. “Mislim da su među najboljima na svijetu”, bez oklijevanja kaže direktor tvrtke.

Drugi plan činio nam se dalekom budućnošću. U Medimurju su nam rekli da žele razviti kacige koje neće biti samo pasivna zaštita vojnika nego će zajedno s drugim sustavima, poput prsluka, postati i elementi aktivne zaštite s različitim sensorima i informacijsko-komunikacijskim sustavima. Na Eurosatoryju je predstavljen Šestanov zajednički projekt s tvrtkom Pointers iz Popovca u Baranji – kaciga opremljena integriranim sustavom za svijest o situaciji Pointers Gaard. “Da bismo napravili pametnu kacigu, morali smo dizajnirati novu školjku, koju smo nazvali CROME”, objašnjava Šestan. No, za integraciju senzora i drugih elektroničkih sustava, ta je školjka morala imati i manju masu, a rješenje je bio treći plan – razvoj tzv. sendvič-kacige koja kombinira polietilenske i aramidne materijale. U veljači smo nazočili dijelu balističkih testiranja školjki izrađenih od tih materijala. Inženjeri Šestan-Buscha tad su tražili ono što su nazvali idealnom kombinacijom. U Parizu su nam rekli: ‘Uspjeli smo!’ I pokazali prototipnu kacigu dizajna CROME, čija je razina zaštite V50 = 850 m/s. “Uspjeli smo spojiti nespojivo”, entuzijastično nam je rekao mladi šef razvojnog tima Dominik Žganec. Materijali unutarnjeg dijela koji dotiču glavu otporni su na vlagu i vodu, a u nju je integrirana Pointersova senzorička. “Nadam se da će za nepunu godinu dana suradnja dviju hrvatskih tvrtki iznjediti gotov proizvod – pametnu kacigu”, najavljuje Šestan. Da bi svi ambiciozni ciljevi bili realizirani, Šestan-Busch uključio je u menadžment i novog direktora marketinga Nijemca Martina Klanga. Unatoč navedenoj dužnosti, Alojzije Šestan opisuje ga kao čovjeka koji je, što se tiče materijala za balističku zaštitu, najveći autoritet u Europi. Suradnici su više od trideset godina, a Klang nam je rekao da je Šestan-Busch prije svega tvrtka koju obilježavaju inovacije te je kvalitetom stekla status svjetskog mjerila u svojem području. To pokazuje i novitetima koje je predstavila na najuglednijem sajmu vojne opreme i naoružanja. Tehnički direktor inženjer Davor Pahek ističe da je razvoj sendvič-kacige CROME trajao godinu dana: “Nije bilo lako, ali postigli smo cilj.” Dodaje i da je konkurencija na tržištu jako velika, no novi projekt pokazuje da se Šestan-Busch s njom nosi isključivo kvalitetom.

OSTVARENJE GLOBALNOG SNA?

Hrvatskog proizvođača kaciga poznajemo jako dobro, ali Pointers nam je ipak bio nepoznanica. Sve je bilo puno jasnije nakon razgovora s osnivačem tvrtke Krunoslavom Weinpertom, nekadašnjim pripadnikom HV-a i hrvatskim braniteljem. Jednostavno je opisao Pointers Gaard kao složeni sustav senzoričke i komunikacije, čija je glavna zadaća pružati svijest o situaciji, brinuti se o sigurnosti i zaštititi vojnika te

VOJNA IZLOŽBA

ga obavještavati o mogućim prijetnjama, a istodobno pružati iste ključne informacije njegovu zapovjedništvu, kao i informacije o psihofizičkom stanju vojnika. "Zapovjedno središte može očitavati više od četrdeset podataka koje pružaju komponente Pointers Gaarda, s tim da se oni mogu obrađivati s pomoću AI-a i davati zapovjednicima prijedloge i predikciju za ključne odluke", nastavlja Weinpert. Dodaje da se cijeli sustav može softverski uključiti u postojeće i buduće sustave za upravljanje bor-

Bez obzira na zemlju, granu ili postrojbu, niti jedan vojnik ili mornar neće proći kraj izložbenog prostora HS Produkta a da ne uzme oružje u ruke

bom (*battle management system*). Pointersov Gaard u potpunosti je osmišljen i razvijen u Hrvatskoj, a komponente dolaze iz Europe, Sjeverne Amerike, Japana i Južne Koreje, što je pristup sličan onome koji smo vidjeli kod Orqe. Međutim, komponente su prilagodljive i za njih postoje različite konfiguracije. Ne moraju biti smještene samo u kacigi. Postoje i komponente koje vojnik (ali i policajac, vatrogasac, pripadnik HGSS-a...) stavlja u naprtnjaču i zaštitni prsluk. To je razumljivo jer u Šestan-Buschu godinama govore o integriranoj zaštiti, a ne samo o kacigama. Pametna kaciga ne bi smjela preopterećivati glavu vojnika niti njegove kognitivne sposobnosti, a Weinpert kaže da je taj problem riješen, kao i problem komunikacijskog dometa (veze su satelitske), dodatne mase ili dovoljno duge opskrbe sustava električnom energijom (tj. baterijama). U svakom slučaju, Šestan-Busch i Pointers žele ostvariti ono o čemu globalna vojna industrija sanja već godinama i potrošila je silne milijune zajedno s državnim institucijama – ostvariti tzv. koncept vojnika budućnosti. "Po brzini kojom sad radimo, očekujem da ćemo zajedno s tvrtkom Šestan-Busch biti spremni isporučiti serijski proizvedene sustave negdje sredinom 2027. godine", optimističan je Weinpert.

PATENTIRANA ZAŠTITA PODATAKA

Kibernetički prostor bio je segment na koji su organizatori Eurosatoryja obratili posebnu pozornost. Na hrvatskom štandu jedan je od predstavnika te niše bila tvrtka Hyperbunker. Njezin predstavnik Mladen Milavić također hvali zajednički nastup na hrvatskom nacionalnom štandu. "Bilo bi nam gotovo nemoguće doći sami. Dobili smo jedinstvenu priliku, baš kao i niz drugih tvrtki koje su ovdje", rekao nam je. Osnivač tvrtke Imran Nino Eškić dodaje da mu je zadovoljstvo vidjeti da državne strukture podržavaju gospodarstvo na razini kao na Eurosatoryju te naglasio: "Ovo nije prazna priča, ona ima mjerljive i vidljive rezultate."

Zapažen nastup imali su i hrvatski proizvođači vojne odjeće, obuće i opreme kao što su HEMCO, Kroko, Čateks, Jelen, Croshield...

Hyperbunker je uređaj koji u jednom kućištu, kako kažu predstavnici proizvođača: Objedinjuje jedini offline storage u online svijetu

Shadow Nautics nestrpljivo očekuje mornarički sajam Euronaval, koji će se održati u studenom na istom mjestu, no i Eurosatory je dobra prilika za predstavljanje

Hyperbunker je uređaj koji u jednom kućištu, kako kažu: "Objedinjuje jedini *offline storage* u *online* svijetu." Pokriven je hrvatskim, ali i američkim patentom. Svojevrsan je odgovor na sve brojnije i opasnije hakerske i *ransomware* napade. Najveći problem napadnutog je što uopće ne može odnosno ne može na vrijeme doći do ključnih podataka koji su nestali. Pojednostavnjeno, Eškić opisuje da podaci koje stavite na Hyperbunker ni na koji način nisu vidljivi niti dostupni napadaču. Dodaje da je uređaj namijenjen institucijama koje si ne mogu dopustiti luksuz gubitka ključnih računalnih podataka. Dakle, on nije *backup* za sve podatke koje imate, nego čuva one najkritičnije. Do podataka s njega (a oni su neizbrisivi) može doći samo onaj tko je njihov vlasnik. Najkraće rečeno, Hyperbunker radi tako da automatski prikuplja i sprema podatke prema unaprijed određenom rasporedu, prenosi ih kroz poseban patentirani hardver koji omogućuje protok samo u jednom smjeru, potpuno ih izolira tako da ih pohranjuje na medije koji su fizički i mrežno potpuno odspojeni s mreže, a dođe li do napada, vrši se jednostavan povrat podataka iz zaštićene lokalne pohrane.

Ako se zainteresirate za Hyperbunker, lako je vidjeti da ekipa koja iza njega stoji intenzivno radi na njegovoj promociji. Govorilo se prije svega o civilnim institucijama, no na Eurosatoryju ističu se *dual-use* sposobnosti tog uređaja. "Ako podatke izgubite u poslovanju, to znači da gubite novac. Ako ih gubite u obrambenom ili zdravstvenom sektoru, u opasnosti su ljudski životi. I zato smo napravili sustav koji je istodobno samostalan i modularan, koji ne isključuje nikakve postojeće sustave kibernetičke sigurnosti i otpornosti, nego ih upotpunjava", objašnjavaju nam na nacionalnom štandu te dodaju da intenzivno razmišljaju o uporabi Hyperbunkera i na razini sustava za upravljanje borbom, vojnih zapovjedništava, operativnih središta ili različitih kompleksnijih borbenih platformi. "Imamo viziju prema kojoj bismo u suradnji s MORH-om mogli razviti vojnu inačicu naših uređaja, striktno namijenjenu oružanim snagama", prenosi nam Eškić.

OD ŠIBENIKA DO PARIZA

Na hrvatskom štandu bila je zastupljena i brodograđevna niša. U njoj je i šibenska tvrtka Shadow Nautics, koja je nedavno HRM-u isporučila brze brodice Shadow Patrol 47. Kako smo bili impresionirani njihovim performansama na moru, upitali smo Jerka Ivankovića, stručnjaka te tvrtke zaduženog za vojnu i tehničku potporu, o daljnjim planovima razvoja. I on je bio časnik HV-a, pamtimo ga kao stručnjaka za mornaričku imovinu. "Vrlo je pozitivna stvar što smo svi ovdje na okupu, što osim pojedinačnih tvrtki prezentiramo našu cijelu obrambenu industriju, pa i državu", objašnjava nam. Shadow Nautics zapravo nestrpljivo očekuje mornarički sajam Euronaval, koji će se održati u studenom na istom mjestu, no i Eurosatory je, kako kažu, dobra prilika za predstavljanje. Na štandu su bile prikazane makete inačica Shadow Patrola koje rabe HRM i Carinska uprava, no u ovom trenutku Šibenčani intenzivno rade na militariziranoj inačici, koja bi bila naoružana i balistički zaštićena, i to u konfiguracijama po željama kupaca. Bude li sve po planu, takvo plovilo trebalo bi biti transportirano u Pariz te prikazano na Euronavalu. U njegovu su razvoju nemjerljiva iskustva HRM-ovih posada i zapovjedništava vezano uz sadašnje korištenje brodica Modrulj-5 i Modrulj-6. Još jedna tema bio je i Shadow Nauticsov koncept besposadnog površinskog borbenog plovila Black Arrow. On bi svojim djelovanjem bio svojevrsna zamjena ili nadopuna za protubrodске projekte, što je pokazala i ukrajinska uporaba takvih sustava na Crnom moru. "Projekt je u fazi izrade prototipa. Nakon njegova završetka i evaluacije u suradnji s HRM-om finalizirat ćemo dizajn. Ako mornarica bude zainteresirana, možemo sklopiti ugovor i isporučiti joj ta plovila", opisuje Ivanković.

Hrvatski štand imao je i druge atrakcije. Neizbježno je spomenuti HS Produkt: gotovo da nema nekoga tko je prošao kraj dijela izložbenog prostora te tvrtke a da nije razgledao ili uzeo u ruke puške VHS, kratke strojnice Kuna ili pištolje. Tvrtka iz Karlovca ima toliko širok krug civilnih i profesionalnih, privatnih i državnih kupaca, da praktički može samostalno sudjelovati na svakom sajmu. Uspješno su se predstavili i proizvođači odjeće, obuće i osobne opreme vojnika kao što su HEMCO, Kroko, Čateks, Jelen, Croshield... Prilikom nije propustila ni tvrtka Đuro Đaković Specijalna

Foto: Josip Šeri

DOPRINOS NACIONALNOJ SIGURNOSTI I RAZVOJU GOSPODARSTVA

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane Ivan Anušić sudjelovao je na Eurosatoryju 16. i 17. lipnja. Održao je niz sastanaka s predstavnicima domaćih i stranih obrambenih tvrtki, kao i bilateralne sastanke s potpredsjednikom Vlade i ministrom obrane Slovačke Republike Robertom Kaliňákom, zamjenikom ministra obrane Republike Koreje Chongdaeom Wonom te predsjednikom Uprave Rheinmetalla AG Arminom Pappergerom.

"Hrvatske obrambene tvrtke na Eurosatoryju predstavljaju hrvatsko znanje, patente, ideje i proizvode. Ne samo da predstavljaju nego uspostavljaju nove suradnje i izvoze u članice Europske unije i NATO-a. Hrvatska nije netko tko samo nabavlja naoružanje i vojnu opremu nego proizvodimo visokokvalitetna tehnološka rješenja i proizvode naše obrambene industrije plasiramo na međunarodno tržište. Ministarstvo obrane i Vlada Republike Hrvatske i dalje će snažno podupirati hrvatsku obrambenu industriju, koja u geopolitički izazovnim vremenima pridonosi nacionalnoj sigurnosti, ali i razvoju našeg gospodarstva", poručio je ministar tijekom obilaska hrvatskog nacionalnog izložbenog prostora na Eurosatoryju.

vozila, koja trenutačno sudjeluje u poslovima nabave vozila Bradley i kamiona Tatra za OSRH. Brojne mogućnosti pokazali su i predstavnici tvrtke Hidraulika Kurelja, koja već dugo suraduje s OSRH u opremanju taktičkih transportnih vozila. Ukratko, dojmovi baš svih hrvatskih sugovornika bili su pozitivni. Čini se da su izrazito zadovoljni novim načinom prezentacije na sajmovima, a Eurosatory za to sigurno može biti ogledni primjer. Ono što nam se posebno svidjelo upravo su inovacije jer one su ključne za malu industriju poput hrvatske. Bude li uspješne i realizirane, bude li što više proizvoda razvijeno u našim tvrtkama i na našem tlu, onda i Hrvatska vojska ima lakši put modernizacije.

PODLISTAK

POVIJEST SNAJPERA (XIV. DIO)

SNAJPERSKI SUSTAV

Povijest M40 nije samo priča o mehanici, balistici i optičkim ciljnicima. Priča je i o ljudima koji su je koristili u najtežim uvjetima, te o vrhunskim oružarima, koji su je ručno izrađivali kako bi zadovoljila nemilosrdne zahtjeve bojišta – od vlažnih vijetnamskih prašuma do pustinja Bliskog istoka.

Početak šezdesetih godina, ulaskom Sjedinjenih Američkih Država u sukob u Vijetnamu, Marinski korpus (USMC) suočio se s ozbiljnim doktrinarnim i logističkim problemom. Unatoč tomu što su marinci bili poznati po preciznom gađanju, oprema kojom su raspolagali bila je zastarjela i neadekvatna za asimetrično ratovanje u tropskim uvjetima.

Nedostatak standardizacije naoružanja bio je velik logistički problem. Nije postojala jedinstvena optika, jedinstveni pričuvni dijelovi niti usklađena balistička tablica za streljivo. Stanje na terenu dodatno se zakompliciralo jer su se neprijateljske snage (Vietkong i vojska Sjevernog Vijetnama) oslanjale na taktiku brzih napada i povlačenja. Zbog toga su marinci hitno trebali oružje veće preciznosti i dometa od standardnih jurišnih pušaka kako bi

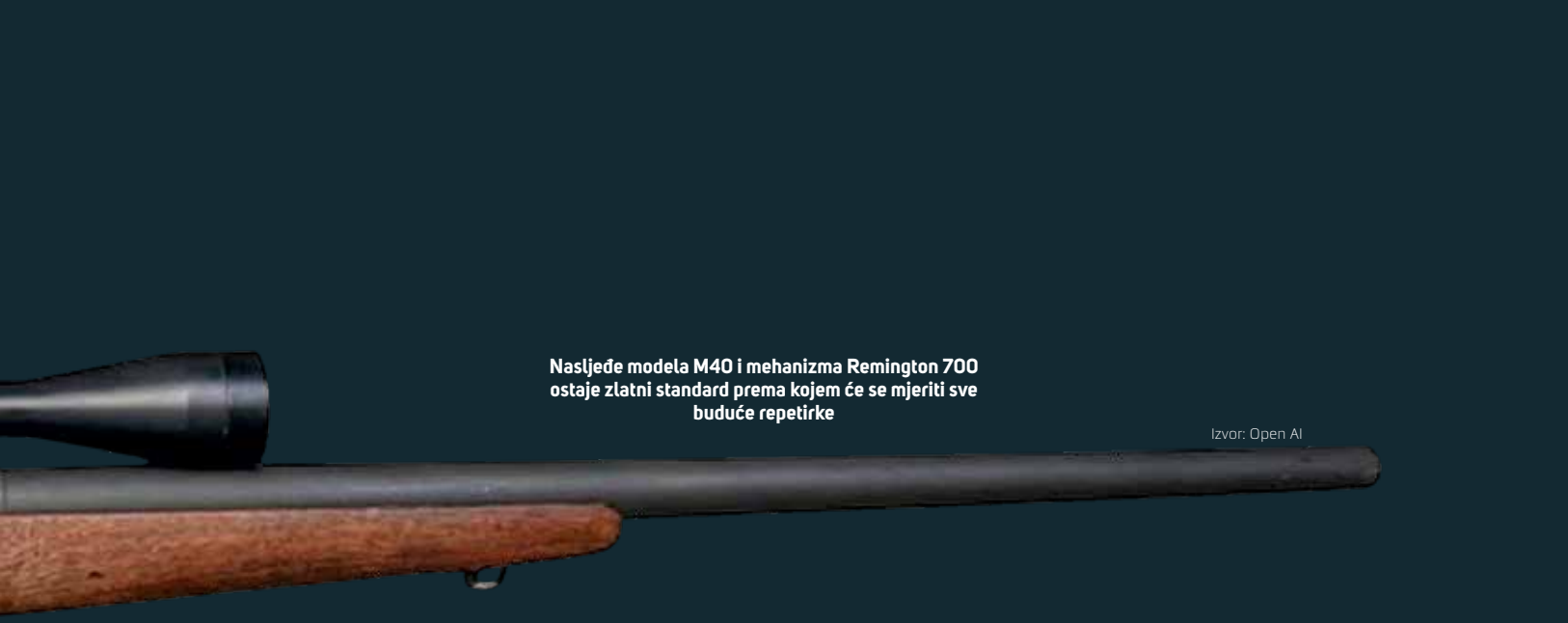
mogli precizno eliminirati ključne mete. Kao odgovor na to, Zapovjedništvo Marinskog korpusa zapovjedilo je 1965. godine ustrojavanje novih snajperskih vodova i brzu nabavu adekvatnog naoružanja.

Tijekom ocjenjivanja testirano je nekoliko dostupnih komercijalnih i vojnih pušaka. Međutim, rigorozna ispitivanja provedena u bazi Quantico otkrila su ključne prednosti Remingtonova dizajna. Model Remington 700, točnije njegova natjecateljsko-lovačka izvedenica 40X, pokazao je vrhunsku preciznost već u samom tvorničkom izdanju. Dizajn kućišta donio je tehničku prednost. Za razliku od modela Winchester, koji je imao ravno dno s integriranim trnom za ublažavanje trzaja, kućište Remingtona bilo je cilindrično. Takav je oblik omogućavao znatno lakšu strojnu obradu uz iznimno male tolerancije, kao i jednostavnije te preciznije ulijeganje (*bedding*) mehanizma u kundak. Tvrtka Remington ponudila je usto povoljniji komercijalni ugovor te osigurala pouzdaniju dostupnost pričuvnih dijelova. Na temelju navedenog, Marinski korpus u travnju 1966. službeno usvaja oružni sustav Remington 700/40X pod vojnom oznakom Rifle, 7,62 mm, Sniper, M40. Početna narudžba od 700 primjeraka označila je ne samo uvođenje novog oružja već i početak legendarne ere sustava M40 u povijesti vojnog snajperizma.

TEKST
Ivan Galović

RAZVOJNI PUT SUSTAVA M40

Temelj sustava M40, neovisno o kasnijim inačicama, čini mehanizam oružja Remington Model 700. Poznavanje potonjeg nužno je za razumijevanje vrhunskih značajki M40. Taj sustav rabi okretno-čepni zatvarač s dvije bradavice za bravljenje smještene na samoj glavi zatvarača, pod kutom

Nasljeđe modela M40 i mehanizma Remington 700 ostaje zlatni standard prema kojem će se mjeriti sve buduće repetirke

Izvor: Open AI

U svijetu vojnog streljaštva malo je oružja utjecalo na doktrinu ratovanja kao snajperska puška M40. Kao primarno oružje snajperista Marinskog korpusa SAD-a više od pet desetljeća, M40 jedinstven je primjer razvoja od prilagođenog lovačkog oružja do naprednog modularnog borbenog sustava

REMINGTON M40

od 180 stupnjeva. Takva konstrukcija jamči iznimno čvrsto bravljenje i ravnomjernu raspodjelu sila pri opaljenju, što je presudno za visoku preciznost.

Jedna je od važnijih značajki tog mehanizma sigurnosno načelo poznato kao tri čelična prstena. Prvi prsten čini sama glava zatvarača, koja u potpunosti obuhvaća dno čahure; drugi je prsten stražnji dio cijevi, koji okružuje glavu zatvarača; treći prsten čini prednji dio kućišta, koji obuhvaća i cijev i zatvarač. Navedena izvedba pruža strijelcu iznimnu zaštitu dođe li do puknuća čahure prouzročenoj prekomjernim tlakom barutnih plinova.

Za razliku od modela Winchester 70, model Remington 700 koristi sustav slobodnog guranja metka (*push feed*) u kojem zatvarač potiskuje metak iz spremnika izravno u ležište. Pritom mali izvlačač, smješten unutar čela zatvarača, zahvaća rub čahure tek kad je metak u potpunosti uveden u cijev. Premda se čulo kako je taj izvlačač manje izdržljiv od klasične Mauserove izvedbe, u borbenim uvjetima pokazao se iznimno pouzdanim, a ujedno pridonosi i većoj strukturnoj čvrstoći glave zatvarača.

Izvorne puške M40 bile su opremljene cijevima od krom-molibdenskog čelika, dodatno zaštićenim fosfatiranjem zbog sprečavanja korozije. Ipak, iznimna vlažnost vijetnamske prašume ubrzo je pokazala nedostatke takvog rješenja. Cijevi su hrđale, a zaštitni sloj se trošio, što je rezultiralo oštećenjima unutrašnjosti cijevi i padom preciznosti. Novije inačice, počevši od modela M40A1, prelaze stoga na cijevi od nehrđajućeg čelika poznatih proizvođača poput Atkinsona, Harta te Schneidera. Nehrđajući čelik nije samo otporniji na koroziju. Omogućuje i znatno finiju strojnu obradu unutrašnjosti, čime se produljuje

vijek cijevi pri uporabi snažnog streljiva. Cijevi su izvedene u podebljanoj izvedbi (*heavy barrel*) kako bi se umanjile oscilacije pri opaljenju i usporilo zagrijavanje materijala, što inače dovodi do neželjenog pomicanja točke pogotka.

Mehanizam za okidanje na izvornom modelu M40 činio je tvornički, ali potpuno podesiv Remingtonov okidač. Njegova je glavna prednost u mogućnosti preciznog namještanja sile okidanja, duljine hoda i propadanja. Vojni oružari u bazi Quantico ručno su polirali i namještali te mehanizme kako bi ostvarili savršeno čisto okidanje uz silu od 1,36 do 2,26 kg. Takvo je okidanje presudno za precizan pogodak jer sprečava trzaj i pomicanje oružja u trenutku opaljenja. Radi zadržavanja ujednačenosti, noviji modeli, poput M40A6, i danas koriste izvedenice okidača s modela M24.

Oružni sustav M40 neprestano je doživljavao prilagodbe, a svaka inačica (A1, A3, A5, A6) izravan je odgovor na konkretne probleme uočene na bojištu. Prva inačica, jednostavno nazvana M40, bila je zapravo komercijalna puška Remington 700 BDL Varmint Special kojoj je dodana vojna oznaka U.S. Bila je opremljena jednodijelnim kundakom od orahovine zaštićenim uljnom impregnacijom. Unatoč lijepom dizajnu, taj je kundak u vijetnamskim prašumama upijao vlagu, što je dovodilo do bubrenja i vitoperenja materijala. Zbog toga se stvarao pritisak na plutajuću cijev, što je uvelike narušavalo preciznost i mijenjalo točku pogotka.

Optički sustav činio je ciljnik Redfield 3-9x40 Accu-Range, lako iznimno napredan zbog ugrađene daljinomjerne skale, bio je izrađen od osjetljivog elektrokemijski zaštićenog aluminijskog, a popuštanje brtvi prouzročeno vlagom dovodilo je do zamagljivanja leća.

PODLISTAK

Izvor: United States Marine Corps / wikimedia.commons

Vrijeme od 1977. do 2001., poznato kao zlatno doba ručne izrade, obilježila je inačica M40A1. Marinski korpus je, na temelju iskustava iz Vijetnamskog rata, odlučio riješiti uočene nedostatke primjenom postojećih mehanizama Remingtona 700 kako bi u vlastitim oružarskim radionicama u Quanticu izradio potpuno novo oružje. Drvo je zamijenjeno izdržljivim kundakom od stakloplastike McMillan HTG. Taj je materijal bio otporan na vlagu i promjene temperature, a odlikovao se prepoznatljivim utkanim maskirnim uzorkom.

Kao optičko rješenje odabran je ciljnik tvrtke Unertl s deseterostrukim povećanjem izrađen od debelog čelika. Ta je masivna optika bila gotovo neuništiva, opremljena miliradijanskom končanicom i balističkim kupolama namjenski podešenim za vojno streljivo M118. Što se tiče konstrukcije, oružari su trn za ublažavanje trzaja zavarivali izravno na kućište, a aluminijsko dno spremnika, sklonu pucanju, zamijenjeno je čvršćim čeličnim dijelovima. Zahvaljujući tim poboljšanjima, M40A1 dokazao se kao jedna od najpouzdanijih snajperskih pušaka te je uspješno korišten u operacijama u Grenadi, Bejrutu, tijekom Pustinjske oluje i u Somaliji.

Početak globalnog rata protiv terorizma nametnuo je nove taktičke zahtjeve. To je 2001. rezultiralo uvođenjem modela M40A3, koji je ostao u operativnoj uporabi do 2009. godine. Ključna nadogradnja prelazak je na taktički kundak McMillan A4 s okomitim rukohvatom te podesivom obrazinom i odstojnicima. Takva ergonomija omogućila je optimalnu prilagodbu strijelcu, posebice pri nošenju balističkih prsluka. Integrirana je i nova njemačka optika Schmidt & Bender PMII 3-12x50 (vojne oznake USMC M8541), koja je donijela vrhunsku čistoću leća, varijabilno povećanje i osvijetljenu končanicu nužnu za djelovanje pri slabijoj vidljivosti. Ugradnjom *Picatinny* šine s nagibom od 30 MOA omogućeno je gađanje na udaljenostima većim od 900 metara bez iscrpljivanja raspona podešavanja

Američki marinc puca iz snajperske puške M40A6

na optici, a sustav je upotpunjen natjecateljskom cijevi (*match grade*) tvrtke Schneider, dugom 25 inča i izrađenom od nehrđajućeg čelika.

Iskustva iz urbanih borbi u Iraku, posebice onih za Faludžu, naglasila su potrebu za bržim prepunjavanjem te smanjenjem zvučnog potpisa. Kao odgovor na te zahtjeve, između 2009. i 2016. razvijen je model M40A5. Dobio je odvojivi spremnik kapaciteta pet ili deset metaka, što je omogućilo brzu zamjenu streljiva. Cijev je opremljena navojem za montažu prigušivača Surefire, koji uz redukciju zvuka učinkovito prikriva bljesak i sprečava podizanje prašine pri opaljenju, dodatno maskirajući položaj strijelca. Za noćne operacije dodana je prednja *Picatinny* šina namijenjena montaži noćnih ciljnika (*clip-on* sustavi poput AN/PVS-22) ispred dnevne optike.

Vrhunac razvoja označava model M40A6, zajedno sa svojom finaliziranom proizvodnom inačicom A7, koji je u naoružanju od 2016. godine. Odmak je od tradicionalnog dizajna uvođenje aluminijske modularne šasije, odnosno nosivog okvira Remington Defense (RACS), koji u potpunosti zamjenjuje klasični kundak. Nova šasija odlikuje se preklopnim mehanizmom stražnjeg dijela, čime se znatno smanjuje ukupna duljina oružja radi lakšeg transporta u vozilima i helikopterima. Ergonomski je potpuno podesiva bez uporabe alata, a integrirana *Picatinny* šina, koja se proteže cijelom duljinom gornjeg dijela, služi za montažu različitih taktičkih dodataka i noćnih ciljnika.

Sustav M40 nije bio samo oružje. Bio je ključni alat koji je omogućio provedbu doktrine izvidnika snajperista (Scout Sniper). Za razliku od klasičnih strijelaca, snajperisti marinaca djeluju primarno kao izvidnici koji prikupljaju i dostavljaju obavještajne podatke, a oružje koriste za selektivnu eliminaciju strateški važnih ciljeva.

STRELJIVO I BUDUĆNOST SUSTAVA

Radne značajke sustava M40 neraskidivo su vezane uz odabrano streljivo. Izvorno streljivo M118 Match bilo je solidno, ali nestabilno na ekstremnim udaljenostima. Devedesetih godina

uvodeno je namjensko dalekometno streljivo M118LR (Long Range), koje koristi zrno Sierra MatchKing mase 11,3 grama (175 grana). Budući da to zrno ostaje nadzvučno i stabilno na većim udaljenostima, učinkoviti domet povećan je na 915 metara. Ispaljeno iz cijevi duljine 610 mm, postiže brzinu između 777 i 786 m/s.

Unatoč modernizaciji kroz modele M40A6 i A7, taj oružni sustav polako odlazi u povijest zbog balističkih ograničenja kalibra 7,62 x 51 mm NATO, koji ne može pouzdano djelovati na udaljenostima većim od 1200 metara. Marinski korpus stoga usvaja sustav Mk13 Mod 7 u snažnijem kalibru .300 Winchester Magnum te napredni Mk22 Mod 0 (Barrett MRAD). Sustav Mk22 u potpunosti će zamijeniti modele M40A6 i Mk13 zbog mogućnosti promjene kalibra na terenu i superiornih balističkih obilježja. Iako se povlači s *prve linije*, utjecaj modela M40 na razvoj preciznog streljaštva ostaje neizbrisiv.

Puška Remington M40 u početku nije bila savršeno oružje. Njezina priča označava simbiozu industrije i vojnika, svjedočiči o tome kako su vješti oružari u bazi Quantico preuzeli komercijalni proizvod i desetljećima ga razvijali u smrtonosno sredstvo. Od drvenih kundaka oštećenih vlagom vijetnamskih prašuma, do suvremenih aluminijskih šasija koje se koriste na Bliskom istoku, puška M40 vjerno je služila generacijama marinaca.

M40 ostaje simbol ere u kojoj je vještina strijelca bila presudnija od tehnike. Iako suvremeni višekalibarski sustavi danas preuzimaju vodeću ulogu, nasljeđe modela M40 i mehanizma Remington 700 ostat će zlatni standard prema kojem se mjere sve buduće repetirke. U vojnim ljetopisima M40 stoji rame uz rame s legendama poput pušaka Lee-Enfield i Mauser 98k. Nije samo oružje koje je služilo u borbama nego je – hitac po hitac – stvaralo povijest.

TAKTIČKO-TEHNIČKE ZNAČAJKE SNAJPERSKOG SUSTAVA M40

	M40 (izvorni)	M40A1	M40A3	M40A5	M40A6 / A7
Vrsta oružja	snajperska puška (repetirka)				
Zemlja podrijetla	SAD				
Proizvođač / sklapanje	Remington Arms	USMC PWS (Quantico)	USMC PWS (Quantico)	USMC PWS (Quantico)	USMC PWS (Quantico)
Glavni korisnik	USMC				
Godina uvođenja	1966.	1977.	2001.	2009.	2016./2017.
Kalibar	7,62 x 51 mm NATO				
Osnovni mehanizam	Remington 700 kratki (SA)	Rem 700 (prilagođen)	Rem 700 (prilagođen)	Rem 700 (prilagođen)	Rem 700 (prilagođen)
Duljina oružja (mm)	1117	~ 1117	~ 1124	~ 1124	promjenjiva (preklapni sustav)
Duljina cijevi (mm)	610	610	635	635	508*
Vrsta cijevi	krom-molibdenski čelik	nehrđajući čelik (Atkinson/Hart)	nehrđajući čelik (Schneider)	nehrđajući čelik (Schneider), s navojem	nehrđajući čelik, s navojem
Užljebljenje cijevi	1 : 12 (1 okretaj u 305 mm)				
Kundak	orahovina	McMillan HTG (stakloplastika)	McMillan A4 (stakloplastika)	McMillan A4 (stakloplastika)	Rem Defense RACS (aluminijski nosivi okvir)
Masa oružja (kg)	~ 4,2 (s optikom)	~ 6,57	~ 7,5	~ 7,5	od 7,5 naviše (ovisno o opremi)
Optički ciljnik	Redfield 3-9x Accu-Range	Unertl 10x fiksni	S&B 3-12x50 PMII	S&B 3-12x50 PMII	S&B 3-12x50 PMII
Sustavi montaže	Redfield baze	Unertl specifična montaža	Picatinny šina (nagib 30 MOA)	Picatinny šina + prednja šina	neprekidna Picatinny šina
Spremnik (broj metaka)	unutarnji (5)	unutarnji (5)	unutarnji (5)	odvojivi (5/10)	odvojivi (5/10)
Učinkoviti domet (približno metara)	800	915	915 i više	915 i više	915 i više
Preciznost	ispod 1 MOA	ispod 1 MOA	često ispod 0,5 MOA	često ispod 0,5 MOA	često ispod 0,5 MOA
Dodatna oprema	nema specifične	nema specifične	nema specifične	prigušivač Surefire, noćni ciljnik AN/PVS-22	prigušivač, različiti taktički dodaci
Početna brzina zrna (m/s) (M118LR)	nije primjenjivo (korišteno je M118)	~ 777	~ 777	~ 777	~ 777 (varira ovisno o duljini cijevi)

*Napomena: duljina cijevi M40A6/A7 optimizirana je za korištenje s prigušivačem, stoga je kraća radi smanjenja ukupne duljine sustava.

Slika Otona Ivekovića
iz 1897. prikazuje
rastanak Katarine i
Petra Zrinskog 1670. u
Čakovcu

TEKST
Ivan Šurbek

MOJE DRAGO SERCE

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Hrvatska povijest nevjerojatno je bogata. Prožeta je velikim pričama, od kojih se neke prenose generacijama. U njoj posebno mjesto zauzima pismo hrvatskog bana Petra Zrinskog voljenoj supruzi Katarini

NEPROČITANO PISMO

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

**OZALJ –
POVEZNICA S
POVIJESNIM
GRADOM**

Posebno mjesto u životu Petra i Katarine imao je Ozalj, jedan od najvažnijih posjeda obitelji Zrinski. Stari grad Ozalj bio je ne samo njihova rezidencija nego i važno kulturno i političko središte hrvatskog plemstva. Upravo se uz Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana te književnike oko njih veže pojam ozaljski književno-jezični krug. Katarina Zrinska ostavila je važan trag kao književnica i prevoditeljica, a Ozalj je ostao simbol njihova obiteljskog života, kulturnog rada i povijesne ostavštine.

Povijest često pamti ratove, kraljeve i političke sukobe, ali ponekad upravo nekoliko jednostavnih rečenica ostavi dublji trag od velikih bitaka

Moje drago serce oproštajno je pismo, koje je Petar Zrinski napisao suprugi Ani Katarini uoči svojeg pogubljenja 1671. u Bečkom Novom Mjestu. Smatra se jednim od najpotresnijih tekstova hrvatske kulturne i književne baštine te jednim od najpoznatijih privatnih pisama u hrvatskoj povijesti. U njemu Zrinski izražava ljubav, traži oprost, govori o prihvaćanju smrti i vjeri u ponovni susret u vječnosti. Po leksiku i gramatičkim oblicima pripada ozaljskom književno-jezičnom krugu, odnosno sadrži elemente svih triju hrvatskih narječja – štokavskog, kajkavskog i čakavskog.

Povijest često pamti ratove, kraljeve i političke sukobe, ali ponekad upravo nekoliko jednostavnih rečenica ostavi dublji trag od velikih bitaka. Takvo mjesto u hrvatskoj kulturnoj baštini zauzima pismo Petra Zrinskog supruzi. Nije to samo povijesni dokument nego intimno svjedočanstvo čovjeka koji se, suočen s krajem, obraća osobi koju najviše voli.

Petar Zrinski bio je hrvatski ban, vojskovođa i član jedne od najutjecajnijih hrvatskih plemićkih obitelji. Zrinski su

stoljećima imali važnu ulogu u obrani hrvatskih krajeva od Osmanlija, a njihovo se ime povezivalo s političkom snagom, vojnom vještinom i odanošću domovini. Petar Zrinski ostao je upamćen ne samo kao politička figura svojeg vremena nego i kao čovjek snažnog karaktera, obrazovanja i obiteljskih vrijednosti.

U drugoj polovini XVII. stoljeća raslo je nezadovoljstvo hrvatskog i ugarskog plemstva politikom habsburškog dvora. Dio plemića smatrao je da se zanemaruju interesi zemalja koje su podnosile teret ratova, a odluke se donose bez njihova stvarnog utjecaja. U tom ozračju nastao je politički pokret koji će postati poznat kao zrinsko-frankopanska urota. Među njegovim najpoznatijim sudionicima bili su Petar Zrinski i njegov šurjak pjesnik i velikaš Fran Krsto Frankopan. Nakon neuspjelog pokušaja političkog otpora, obojica su uhićena i osuđena na smrt. Pogubljeni su 30. travnja 1671. u Bečkom Novom Mjestu.

Uoči pogubljenja Petar Zrinski suprugi piše pismo u kojem nema ni gorčine ni političkih optužbi. Umjesto toga, prevladavaju smirenost, vjera i duboka privrženost obitelji. Obrača joj se nježno, zahvaljuje na zajedničkom životu i izražava nadu da će se ponovno susresti u vječnosti. Upravo ta jednostavna ljudska dimenzija daje pismu posebnu snagu.

Danas se *Moje drago serce* smatra jednim od najpotresnijih tekstova hrvatske povijesti. Njegova vrijednost nije samo u okolnostima nastanka nego i u univerzalnoj poruci o ljubavi, dostojanstvu i ljudskoj snazi pred neizbježnim krajem. Stoga ono nije tek zapis jednog vremena nego živi podsjetnik da se iza velikih povijesnih događaja uvijek nalaze stvarni ljudi i njihove sudbine. Pismo Petra Zrinskog voljenoj supruzi

Foto: Wikimedia Commons

Foto: Wikimedia Commons

Katarini danas se čuva u arhivu Zagrebačke nadbiskupije.

KULTURNA VAŽNOST PISMA

Smrt Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana duboko je odjeknula među hrvatskim plemstvom i narodom. Tijekom stoljeća njihova je sudbina prerasla okvire političkog sukoba te postala simbol borbe za dostojanstvo, prava i samostalnost hrvatskih zemalja unutar tadašnje Monarhije. Njihova imena ostala su trajno upisana u hrvatsku povijest, književnost i kolektivno sjećanje kao podsjetnik na cijenu koju su pojedinci bili spremni platiti za svoja uvjerenja.

Iako je nastalo kao privatna poruka između supružnika, pismo Petra Zrinskog s vremenom je postalo dio hrvatske kulturne memorije. Generacije povjesničara, književnika i čitatelja u njemu su prepoznavale više od osobnog oprostaja – svjedočanstvo o vjernosti, ljubavi i dostojanstvu u trenucima najveće životne kušnje. Upravo zato i danas izaziva snažne emocije te podsjeća da su iza velikih povijesnih događaja stajali ljudi od krvi i mesa sa svojim nadama, strahovima i osjećajima.

Hrvatski pjevač Marko Perković Thompson za svoj je album *Hodačasnik* iz 2025. godine napisao stihove i glazbu pjesme *Nepročitano pismo*, kojom je oživio sjećanje na taj tragični događaj.

Danas se *Moje drago serce* smatra jednim od najpotresnijih tekstova hrvatske povijesti. Njegova poruka o ljubavi, dostojanstvu i ljudskoj snazi nadilazi vrijeme u kojem je nastalo

MOJE DRAGO SERCE

Moje drago serce.

Nimaj se žalostiti zverhu ovoga moga pisma, niti burkati. Polag Božjega dokončanja sutra o desete ore budu mene glavu sekli, i tulikajše naukupe tvojemu Bratcu. Danas (s) mo mi jedan od drugoga serčeno prošćenje vzeli. Zato jemljem ja sada po ovom listu i od tebe jedan vekovečni valete, Tebe proseći, ako sam te u čem zbantual aliti se u čem zameril (koje ja dobro znam) oprost mi. Budi Bog hvaljen, ja sam k smerti dobro pripravan, niti se plašim. Ja se ufam u Boga vsamogućega koj me je na ovom svetu ponizil, da se tulikajše mene hoće smiluvati, i ja ga budem molil i prosil (komu sutra dojt u f am se) da se mi nauku-pa pred njegovem svetem tronušem u dike vekovečne sastanemo. Veće ništar ne znam ti pisati, niti za sina, niti za druga dokončanja našega siromaštva. Ja sam vse na Božju volju ostavil. Ti se ništar ne žalosti, ar je to tak moralo biti. U Novom Mestu pred zadnjim dnevom mojega zaživljenja, 29. dan aprila meseca o sedme ure podvečer, leta 1671. Naj te Gospodin Bog s moju kćerju Auroru Veroniku blagoslovi. Groff Zrini Petar.

MOJE DRAGO SRCE – prilagodba na suvremeni hrvatski jezik

Moje drago srce,

nemoj tugovati zbog ovoga mog pisma niti se previše žalostiti. Po Božjoj volji sutra u deset sati odsjeći će mi glavu, kao i tvome bratu. Danas smo se jedan od drugoga oprostili i iskreno zatražili oprostjenje.

Zato se sada ovim pismom i od tebe opraštam zauvijek. Molim te da mi oprostiš ako sam te ikada u nečemu povrijedio ili ti nanio kakvu nepravdu, jer znam da sam kao čovjek imao svojih pogrešaka.

Hvala Bogu, spreman sam za smrt i ne bojim je se. Uzdam se u svemogućega Boga, koji me na ovome svijetu ponizio, ali vjerujem da će mi iskazati svoje milosrđe. Molit ću ga i zazivati kada mu sutra dođem, kako bih se jednog dana ponovno sastao s tobom pred njegovim svetim prijestoljem u vječnoj slavi.

Više ti nemam što pisati, ni o sinu, ni o drugim brigama koje su nas pratile. Sve sam prepustio Božjoj volji. Nemoj se žalostiti, jer je tako moralo biti.

Neka tebe i našu kćer Auroru Veroniku blagoslovi Gospodin Bog.

Tvoj Petar Zrinski

Bečko Novo Mjesto, 29. travnja 1671.,
uvečer, dan prije moje smrti.

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

Kad danas Pero Galić stane pred publiku i zapjeva legendarne stihove koje tisuće ljudi uglas prate, teško je zamisliti da je njegov život mogao krenuti sasvim drugim putem. Poznato ime hrvatskog *rocka* i bivši dugogodišnji pjevač Opće Opasnosti početkom devedesetih nije razmišljao o pozornicama, reflektorima i hitovima

PRIČA O GLASU JEDNE GENERACIJE

Pero Galić početkom Domovinskog rata vjerojatno nije mogao ni zamisliti kakvu će glazbenu ostavštinu jednog dana imati. Kao i mnogi mladići iz Županje, razmišljao je samo o jednome: obrani doma. Poznato je lice hrvatske estrade i jedna od ikona hrvatskog *rocka*. U razgovoru za *Hrvatski vojnik* dotaknuo se brojnih tema. Dragovoljac je Domovinskog rata, suprug, otac, glazbenik, vjernik. Pričao nam je o ratnim danima, glazbenom stvaralaštvu, Općoj Opasnosti, a imao je što poručiti i mladima.

KAKO JE SLAVONSKI PRKOS S PRVE CRTE STVORIO OPĆU OPASNOST

Kad je ujesen 1991. nad slavonskom ravnicom odjeknula sirena koja je najavljivala rat, generacija koja je odrastala uz rifove akustičnih gitara morala je preko noći odrasti. Umjesto na fakultetska predavanja i gitarijade u seoskim kinodvoranama, tek stasali mladići iz Županje otišli su braniti domovinu. Među njima je bio i dvadesetogodišnji Pero Galić. Ovo nije samo priča o jednom od najboljih vokala hrvatske *rock-scene*. Ovo je svjedočanstvo o vremenu kad su gitare zamijenjene puškama, priča o 1300 dana opće opasnosti u Županji, o vjeri koja drži čovjeka kad je najteže te o tome kako je iz blata, slame i prkosa

prve crte bojišta rođen bend koji će postati simbol jedne ere.

1300 DANA POD UZBUNOM

Županja je u Domovinskom ratu proživjela pakao na zemlji. Gotovo 1300 dana neprekidno je bila pod znakom opće opasnosti. Svakodnevne uzbuhe, granatiranja, neizvjesnost i miris baruta postali su kulisa u kojoj se branio goli život i komad djedovine. U tim trenucima nije bilo kalkulacija. Kad netko hoće tvoje, a znaš da nije njegovo, jedini logičan izbor bio je stati na branik domovine.

Kao dragovoljac Domovinskog rata, Pero Galić danas se s nekom posebnom zreloom sjetom i ponosom sjeća tih surovih dana u kojima je njegova generacija, praktički preko noći naglo odrasla, zamijenila bezbrižnost vojnom odorom.

“To su djeca, ljudi moji dragi! To je bilo kad su neki od nas imali 16, 17, 18 godina... Ja sam imao dvadeset, a

TEKST

Ivan Šurbek

FOTO

Branko Galičić,
privatna arhiva
Pere Galića

Kose su tu već narasle, već se gitare drže u rukama, sviraju, a onda – dobar dan, rat je. Zamijenili smo u tom trenutku gitare puškama. Ali klinac biti, sve to prihvatiti i preko noći odrasti, to su stvarno muke. Pazite, dajete momku od dvadeset godina pušku s bojevim metkom u cijevi, s punim okvirom, otkočenu. Znači – doviđenja pameti

Žiža konkretno 18", prisjeća se Pero, vraćajući film unazad, dok mu u glasu odzvanja slavonska neposrednost. "Naravno da idemo braniti svoje. Kose su tu već narasle, već se gitare drže u rukama, sviraju, a onda – dobar dan, rat je. Zamijenili smo u tom trenutku gitare puškama. Ali klinac biti, sve to prihvatiti i preko noći odrasti, to su stvarno muke. Pazite, dajete momku od dvadeset godina pušku s bojevim metkom u cijevi, s punim okvirom, otkočenu. Znači – doviđenja pameti! Ne skužiš to tada uopće. Goriš i želiš samo da se to čim prije riješi. No, spasio nas je taj naš slavonski duh", nastavlja. Čak i u najmračnijim trenucima, kad bi uzastopno proveli po nekoliko dana u šumi na položaju, s konzervama mesnog nareška na improviziranoj vatri, ti mladići nisu dopustili da im rat ubije dušu. Dok je u daljini tutnjilo, na položaju se pričalo o glazbi. "Mi smo u šumi, deset dana i nigdje ništa. I o čemu pričamo? O glazbi! Ma kakav rat. Mi pričamo što ćemo svirati kad ovo prođe, kako ćemo nastaviti biti ono što mislimo da bismo trebali biti u životu. Bili smo klinci nabrijani na *rock 'n' roll* koji imaju svoju ekipu. Srećom, uspjeli smo izaći žive i zdrave glave, hvala dragom Bogu, i sve to ostaviti tamo negdje iza sebe", dodaje Pero.

BEND NASTAO NA SLAMI

Cijela je Hrvatska 1992. godine pjevala domoljubne pjesme, sokoleći narod i vojsku na prvim crtama. Na jednom od po-

ložaja, ležeći na slami, pokojni Slaven Živanović Žiža iznio je Peri ideju koja će zauvijek promijeniti mapu hrvatskog *rocka*. "Svi snimaju, hajmo i mi, imamo pjesme", rekao je Žiža.

U studiju su se, međutim, susreli s poteškoćama. U to vrijeme doći u priliku samo snimati nije bilo nimalo lako. Tehnologija je bila drugačija, resursi su bili ograničeni, a prilika za snimanje pjesme značila je velik uspjeh. Opća Opasnost snimila je cijeli album. Pero ističe da nije sve teklo glatko, bilo je dinamično, a osjetio se i nedostatak sredstava. No, slavonski prkos ponovno je proradio.

"Žiža dođe s idejom, mi svirači, svi po redu na položaju, ležimo na slami. Kaže, ima domoljubne pjesme, idemo snimati. Dodemo u studio, kažu nam da može, ali da se pokrivaju troškovi samo za jednu pjesmu. A mi kažemo: 'Čekaj, ali mi imamo sedam pjesama u džepu!' Rekli su nam da nije dopušteno, a mi glavom kroz zid, mi to moramo napraviti, pa što god bude, nekako će se to već riješiti! I tako mi ostanemo u studiju i snimimo tih prvih sedam pjesama", smije se Pero.

Tako je pod kišom granata nastao legendarni prvi album, prigodno i sudbinski nazvan Opća Opasnost (1993.). Na njemu su se našle pjesme koje su doslov-

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

Pjesme koje su obilježile Domovinski rat imale su važnu i višeslojnu ulogu u hrvatskom društvu. One nisu bile samo glazba nego snažno sredstvo otpora, identiteta i zajedništva. Neke su od njihovih glavnih uloga bile:

Jačanje nacionalnog identiteta i zajedništva

U ratnim okolnostima pjesme su pomagale ljudima da se osjećaju povezano – bez obzira na to jesu li bili na bojištu, u izbjeglištvu ili kod kuće. One su učvršćivale osjećaj pripadnosti narodu i državi koja se stvarala.

Psihološka potpora i moral

Za branitelje i civile glazba je bila oblik ohrabrenja i nade. Pjesme su dizale moral, davale snagu u teškim trenucima i pomagale ljudima da izdrže strah, gubitke i neizvjesnost.

Izraz otpora i domoljublja

Mnoge pjesme jasno su izražavale otpor agresiji i odlučnost u obrani domovine. Glazba je bila nenasilan, ali vrlo snažan način slanja poruke – i unutar zemlje, i prema svijetu.

Čuvanje kolektivnog sjećanja

Te su pjesme danas dio povijesne memorije. One prenose emocije i iskustva rata budućim generacijama, često snažnije nego suhoparni povijesni podaci.

Medijska i simbolička uloga

Emitirane na radiju, televiziji i na koncertima, pjesme su postale simbol vremena i često su bile povezane s humanitarnim akcijama i javnim okupljanjima.

U godini u kojoj obilježavamo 35. obljetnicu Hrvatske vojske želja nam je prisjetiti se pjesama koje su nastajale istodobno s njezinim ustrojavanjem i koje su na svoj način pridonijele obrani i jačanju domovine.

no tjerale suze na oči i budile neviđen ponos među braniteljima: *Opća Opasnost, Ne dirajte Županju, Soldier of Croatia, Himna 1. bojne, Balada za Saleta, Mila mati, Vojska Ive Draufa, Sinovi ravnice* te *Jednom kad noć*. Zanimljivo je da je tadašnja tehnologija zaslužna i za jedan od najvećih hrvatskih hitova.

“Imali smo tih sedam pjesama, koje su bile relativno iste dužine. Kad ih stavite na kazetu, na dvije strane, to mora biti podijeljeno pola-pola. Na jednoj strani četiri, na drugoj tri pjesme. Fali nam, dakle, još jedna pjesma, ostaje ti traka da se vrti bez veze u prazno, šteta je. Žiža je tada otišao kući i doslovno na pragu dočekao Marija Vestića, koji se vraćao s položaja. Kaže mu: ‘Mario, treba nam pjesma!’ Mario odgovori: ‘Imam jednu, napisao sam je nekad, ali ne znam... Zove se *Jednom kad noć*’, prisjeća se Pero tog trenutka.

Ušli su u studio i snimili prvu, danas rijetku verziju, potpuno akustičnu, sa samo dvije gitare i Perinim vokalom. Traka je bila popunjena. Nitko nije mogao ni sanjati da će ta pjesma postati bezvremenska himna generacija. Kad ju je dobri duh slavonskog etera pokojni urednik Darko Paurić pustio na Hrvatskom radiju Osijek, telefoni su se užarili. Svi su tražili samo jedno. “Pustite nam ponovo one čupavce iz Županje i *Jednom kad noć*”, prisjeća se Pero.

Iako je album prvijenac bio snimljen, mladići iz Županje u tom trenutku nisu planirali da će ime, rođeno u vihoru rata, postati njihova trajna sudbina. Prvotna ideja bila je potpuno drugačija.

“Nismo mi znali da će Opća Opasnost svirati 33 godine”, priznaje Pero kroz smijeh. “Mi smo bend morali složiti i nekako ga nazvati u tom trenutku, a u Županji je tada non-stop bila proglašena opća opasnost. Napravili smo te prve pjesme, *Mila mati što me rodi da ne živim u slobodi* i *Ne dirajte Županju*, i mislili smo – to je to, tu priča staje. Plan nam je bio da nakon rata napravimo bend koji će se zvati, lupam, Crno drvo i ići svirati svoj *rock ‘n’ roll*”, dodaje Pero.

Ipak, kako to u životu biva, sudbina je umiješala prste, a inspiraciju za ostatak pod ratnim imenom pronašli su u jednoj od najvećih rock-institucija bivše države.

“Ponukani pričom nama dragog i poštovanog benda Atomsko sklonište, odlučili smo ostaviti ime Opća Opasnost. Pomislili smo: ako Atomci mogu nositi takvo ime, zašto ne bismo i mi? Atomsko sklonište je građevina koja služi da se sakriješ od nasilja i rata, a opća opasnost je pojam koji nas je obilježio. Neka nas to ime uvijek podsjeća na ono iz čega smo potekli – da smo iz tog užasa izišli bolji, veći, jači svirači, a ne ratnici. Jer, kome puška uopće treba u životu? Mi smo rokeri, i to ime danas nosi poruku da smo pobijedili jedno zlo”, kaže Pero.

ODRASTANJE U ŽUPANJI: HARMONIKA, OBITELJSKI ZBOROVI I OČEV KAMION

Da bismo potpuno razumjeli Perin vokalni dar i strast prema glazbi, moramo nakratko zagrebati u njegovo djetinjstvo, u vrijeme prije nego što su slavonska polja preorale granate. Glazba je u kući Galića bila stvar genetike i obiteljskog naslijeđa. “Kod mene su svi pjevali. Kad se sku-

Fali nam, dakle, još jedna pjesma, ostaje ti traka da se vrti bez veze u prazno, šteta je. Žiža je tada otišao kući i doslovno na pragu dočekao Marija Vestića, koji se vraćao s položaja. Kaže mu: Mario, treba nam pjesma! Mario odgovori: Imam jednu, napisao sam je nekad, ali ne znam... Zove se *Jednom kad noć*

pi bliža i dalja rodbina, bude nas pedesetak. Moja sestrična Ana uzme harmoniku i zabavlja cijeli taj svijet, a kad svi zapjevaju, to su bili golemi zborovi. Tu je ta genetika, moralo je to prijeći na mene”, priča Pero o svojim počecima.

U osnovnu školu krenuo je 1977., a već 1980., kao desetogodišnjak, u trećem razredu, odlučio je upisati Osnovnu glazbenu školu “Srećko Albini” u Županji. Imao je samo jednu želju: svirati klavir. No, stvarnost radničke obitelji u to vrijeme diktirala je drugačija pravila.

“Ja hoću klavir! Ali tko će kupiti klavir, jesi ti normalan? Otac je radio u pivovari, vozio kamion i dostavljao pivo, plaća je bila takva kakva je, a nas djece u kući koliko hoćeš. Otac kaže: ‘Klavir? Stari moj, košta kao kamion, a ne kao plaća!’ Srećom, bio sam poslušan klinac, pa smo našli kompromis s harmonikom. Kasnije je došla i gitara, čisto da se družimo, iako ja najviše volim biti onaj *slobodniji*, samo pjevati i davati maksimum na pozornici”, dodaje kroz smijeh Pero. Sredinom osamdesetih, točnije od 1985., slavonska rock-scena buja. Svako selo i mjesto imalo je kinodvoranu u kojoj su se održavale legendarne gitarija-de. Na pozornicu bi izišlo po desetak bendova, svaki sa svojim programom, a dvorane su bile krcate. Tih godina Pero je definitivno osjetio svoj životni put. Znao je da pripada pozornici, nesvjestan da će ga s nje privremeno odvući ratni vjhor.

PADOVI, PAUZE I PONOVI USPON: POUČAK O BICIKLU I WHITESNAKEU

Nakon albuma *Treba mi nešto jače od sna* (1994.), *Amerika* (1995.) te *Ruski rulet* (1997.), nastupila su teška vremena za rock ‘n’ roll. Scenu je preplavila neka drugačija, brža i jeftinija glazba. Bend s pet ili šest članova postao je preskup za održavanje, a klubovi su radije birali jednostavnije formate. Opća Opasnost donosi 2000. godine tešku odluku i započinje dugogodišnju pauzu. Svaki je član otišao svojim putem i pokušavao pronaći mjesto za sebe. Pero je u međuvremenu pjevao i u Divljim jagodama te snimio album *Od neba do neba*.

Dogodila se onda 2008. godina. Poznato ime svjetskog rocka – Whitesnake – najavljuje koncert u Osijeku. Opća Opasnost u tom trenutku nije aktivno svirala već osam godina.

“Saznam tada da Whitesnake dolazi u Osijek. Dođem do Renata Lukića, urednika Gradskog radija u Osijeku i organizatora. Kažem mu: ‘Renato, brate, mi moramo svirati kao *support* bend!’ On me gleda i kaže: ‘Pa ja sam već stavio Divlje jagode na plakat!’ Rekoh mu: ‘Ali ja nisam u Jagodama već godinu dana, ja mislim na Opću Opasnost!’ ‘Kako Opću, pa vi ne svirate godinama?!’ Jedva sam ga nagovorio na blef da promijeni

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

plakat i stavi nas", prepričava Pero kroz smijeh taj sudbonosni povratak. "Vraćam se u Županju, zovem Žižu: 'Sjedaj, sviramo u Osijeku s Whitesnakeom!' Žiža u šoku: 'Kako sviramo, pa nismo imali probu osam godina?!' Ali to vam je kao vožnja bicikla, kad jednom naučiš, ne zaboravljaš. Prve dvije-tri probe su bile dragi Bože pomozi, ali četvrti put je završavalo kao da nikad nismo ni stali. Popnemo se na pozornicu u Osijeku, a publika uglas viče: 'Opća Opasnost!' To je bio novi rođendan benda", govori nam Pero. Nakon tog koncerta Mario Vestić piše hit *Uzalud sunce sja*, koji otvara novu, zlatnu epohu bend, ovjenčanu Porinama i rasprodanim dvoranama diljem Hrvatske.

IN MEMORIAM SLAVEN ŽIVANOVIĆ ŽIŽA: ODLAZAK MOTORA BEZ KOJEG NIŠTA NIJE ISTO

Sve velike uspjehe i ponovni uzlet benda grubo je prekinula tragedija prije nešto više od godinu dana. Slaven Živanović Žiža – osnivač, gitarist, vizionar i čovjek koji je operativno vodio cijelu priču o Općoj Opasnosti, preminuo je u 53. godini nakon kratke i teške bolesti. Za Peru je to bio udarac koji boli i od kojeg se teško oporavlja. "Slaven je bio Opća Opasnost. On je vodio bend, brinuo se o svemu, gurao nas u leđa kad bismo posustali. Mi ostali smo samo radili svoj dio posla. Bio je neuništiv čovjek, u životu tabletu nije popio jer mu nije trebala. I onda dođe trenutak, kaže da mu nije dobro, i za tri mjeseca čovjek je u zemlji. Tu je svijet za mene ponovo stao. Kad se to dogodilo, rekao sam ostatku ekipe: 'Bez Žiže nema Opće Opasnosti.' Ja jednostavno nemam snage, nemam duha izaći na pozornicu i pričati tu priču bez njega. Ta je priča, na toj visokoj razini koju smo s njim postigli, za mene završena. Žiža je bio motor svega. Imao je nevjerovatnu energiju i vjeru da može uspjeti", kaže Pero. Ipak, Perin i Marijev kreativni kutak ostao je povezan. Pero Galić krenuo je u nove izazove. Danas uz ekipu glaz-

Odlučili smo ostaviti ime Opća Opasnost. Pomislili smo: ako Atomci mogu nositi takvo ime, zašto ne bismo i mi? Atomsko sklonište je građevina koja služi da se sakriješ od nasilja i rata, a opća opasnost je pojam koji nas je obilježio. Neka nas to ime uvijek podsjeća na ono iz čega smo potekli – da smo iz tog užasa izišli bolji, veći, jači svirači, a ne ratnici. Jer, kome puška uopće treba u životu?

benika u tridesetim godinama, koji pršte od energije, Pero nastavlja samostalan put. Četvrti singl u nizu, pjesma *Jedina*, dokaz je da glas iz Županje još uvijek ima što reći. Ponovno se vratio i svojim tamburaškim korijenima, suradnjom s duom Hojsak-Novosel na pjesmi *Rano je*.

Simbolika je potpuna. Na pozornici mu danas, s gitarom u ruci, leđa čuva sin Sebastijan. Isti onaj čupavac koji nevjerovatno podsjeća na oca iz mlađih dana. "Genetika je čudo", ponosno ističe Pero te nastavlja: "Kosa, doduše, ide svojim putem, kao što je otišla i meni i mom ocu, ali najvažnije je da Sebastijan ostane vješt s rukama na tom instrumentu."

ODNOS PREMA VJERI

Kroz sve ratne strahote, estradne uspone i bolne osobne gubitke, Peru Galića na zemlji su držale dvije svjetinje: obitelj i čvrsta katolička vjera. Za njega to nisu usputne teme, već korijen iz kojeg crpi svu svoju životnu filozofiju.

"Apsolutno uvijek jesam i uvijek ću istaknuti da sam vjernik, katolik", ponosno i bez oklijevanja naglašava

Život se pobjeđuje tako da pružiš ruku čovjeku. Ide kiša, susjed pokriva kuću, ostala su mu još dva reda crijepa. Ti ne čekaš, nego trčiš preko ograde: Evo me, susjed, nisam stigao ranije, ajmo poslagati taj crijep da kuća ne pokisne! E, tu si pobijedio kao čovjek

Pero. "To je krenulo od kuće. Roditelji su išli na ranu misu, a moja draga baka Mara vodila bi nas djecu na onu kasniju, dječju. U crkvi sam naučio bazu: dok smo ovdje na ovoj zemlji, trebali bismo činiti dobro, a ne zlo. Mala je razlika, samo se okreni na drugu stranu i već si u zlu. Vjera me učinila ovakvim kakav jesam danas", dodaje.

Tu obiteljsku tradiciju Pero i njegova supruga Ivanka danas s ponosom prenose na mlađe generacije, na unučad Davida, Katju i Brunu. Supruga Ivanka posebna je priča i stijena u njegovu životu. Upravo ona mu je, kao mlada djevojka, odrezala prvu dugu kosu prije nego što je u kolovozu 1989. otišao na odsluženje vojnog roka u bivšoj državi.

"Imao sam kosu do pola leđa. Ivanka i ja smo već odavno bili skupa.

Sprema se pletenica, uzimaju se makaze i, čvak, ode kosa jer se ujutro mora u vojsku. Žene su naš blagoslov, mi ih jako volimo i moramo biti dobri prema njima", smije se Pero, pa se opet uozbilji i vraća temi vjere i nesvakidašnjeg projekta koji je pokrenuo u svojoj župi.

"Naš svećenik velečasni Ivan znao je da sam u glazbi i pitao me bih li pomogao okupiti i stvoriti crkveni bend mladih koji bi svirao na misama. Napravili smo audiciju u crkvi, misleći da će doći par klinaca. Stari moj, u učionici se odjednom stvorilo pedesetero djece. To je bila apsolutna sreća. Složili smo zbor i bend od njih dvadesetak, nazvali se Grupa Mir i čak snimili CD album. Ta su djeca danas odrasla, otišla svojim putevima, ali u županjskoj crkvi i danas svira bend Mir, neka nova mlada djeca koja nastavljaju tradiciju. Gitare zvone kroz cijelu crkvu, bake se ljuljaju i plešu na misi. To je dokaz da se kroz pjesmu slavi Bog i da dobro uvijek pobjeđuje", kaže Pero.

PORUKA MLADIMA: PRUŽI RUKU SUSJEDU I BUDI PRIJATELJ

Kao čovjek koji je prošao put od blatnjavog rova do najvećih koncertnih pozornica, Pero Galić s posebnom odgovornošću gleda na generacije koje dolaze. Njegova poruka mladima lišena je jeftinih fraza. Nedavno je, kaže, razgovarao s jednom djevojkom koja je došla do kraja fakulteta i odlučila pauzirati jer su joj ostala *samo tri ispita*.

"Kažem joj: 'Slušaj me, riješila si trideset ili četrdeset ispita u pet godina, i sad pred samim ciljem staješ zbog tri predmeta? Riješi to odmah, stisni i završi, pa si mirna!' Mi ljudi prebrzo popuštamo, prebrzo odustajemo kad nismo u sprezi sa samim sobom. Mladost mora biti odlučna. Želim im da poštuju svoj naum, da budu iskreni u onome što rade i rezultat će sigurno doći. I neka se ne boje ničega, mi stariji smo tu da im pružimo ruku, ali oni moraju ustati ujutro i preuzeti odgovornost", kaže Pero.

Priču ćemo zaključiti Perinim otvorenim i emotivnim osvrtom na društvo u kojem živimo, osvrtom koji pogađa u samu srž – u ono iskreno, ljudsko, susjedsko, koje se ne mjeri podjelama, već spremnošću da pomogneš čovjeku u nevolji.

"Život se pobjeđuje tako da pružiš ruku čovjeku. Ide kiša, susjed pokriva kuću, ostala su mu još dva reda crijepa. Ti ne čekaš, nego trčiš preko ograde: 'Evo me, susjed, nisam stigao ranije, ajmo poslagati taj crijep da kuća ne pokisne!' E, tu si pobijedio kao čovjek. A poslije toga ide prase na ražnju, neko dobro piće i pjesma jer smo se spasili od nevremena. Ruka ruku mije. To je svijet u kojem želim živjeti i to je poruka koju želim ostaviti. Samo dobro jer dobro je uvijek veće od zla", zaključuje.

MARIO FRANIĆ

HRVATSKI BRANITELJ I PREDsjedNIK HRVATSKOG SAVEZA TAJLANDSKOG BOKSA JEDAN JE OD OVOGODIŠNJIH DOBITNIKA PRIZNANJA KOJE ZAJEDNIČKI DODJELJUJU MINISTARSTVO HRVATSKIH BRANITELJA I HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR ZA POSEBAN DOPRINOS U OBRANI DOMOVINE

RAZGOVARAO Ivan Šurbek
FOTO privatna arhiva Marija Franića

Naš je sugovornik čovjek koji je pojam borbenosti proživio u dva potpuno različita svijeta. Njegova biografija spaja sudbinu istinskog domoljuba i vrhunskog sportaša

U RATU SMO SVI DISALI KAO JEDAN

Od samih početaka rata kao dragovoljac na prvoj crti, ponajviše u redovima 4. gardijske brigade i elitnih postrojbi Vojne policije, Mario Franić provodi gotovo pet godina u stalnim akcijama na Južnom bojištu. Za svoj doprinos i preuzimanje odgovornosti u najtežim trenucima odlikovan je Spomenicom Domovinskog rata. Po završetku rata slijedi povratak na sportska borilišta. Kao hrvatski reprezentativac u tajlandskom boksu i srodnim disciplinama popeo se na europska i svjetska postolja te donio kući prestižna odličja. Taj pobjednički mentalitet poslije je pretočio i u ulogu sportskog djelatnika. Preuzevši u izazovno vrijeme kormilo Hrvatskog saveza tajlandskog boksa, podigao ga je na zavidnu razinu. Mario Franić u razgovoru za *Hrvatski vojnik* otvoreno govori o ratnim iskusejima, odricanju radi viših ciljeva, uspjesima u ringu te važnosti prenošenja pravih vrijednosti na nove generacije.

Gospodine Franiću, bili ste među dragovoljcima od samih početaka Domovinskog rata. Što vas je motiviralo da se priključite obrani Hrvatske u tim neizvjesnim trenucima?

Motivirala me je obrana domovine. Bilo je vidljivo da se oko Splita i općenito u Hrvatskoj steže obruč te da se u Kninu i okolici već događa *balvan revolucija*. Tog sam dana bio na moru s obitelji i na tranzistoru sam slušao vijesti. Odlučio sam da ću sutra ujutro, čim se probudim, dragovoljno otići prijaviti se u Hrvatsku vojku kako bih pošao u obranu Hrvatske. Otišao sam u Radmanove mlinice, u Jedinicu za posebne namjene. Bio je lipanj 1991. godine i prijavio sam se u tu postrojbu kao dragovoljac.

Tijekom rata proveli ste čak 1728 dana u borbenom sektoru. Možete li nam opisati kako je izgle-

Moja poruka mladim generacijama jest da vjeruju u sebe. Vojska općenito izgradi čovjeka; kad uđeš u vojsku i kad iz nje iziđeš, potpuno si druga osoba

dala svakodnevnica hrvatskog branitelja na terenu?

Živjeli smo dan za danom i svaki je dan bio drugačiji. Jedno sam vrijeme proveo u toj specijalnoj jedinici, a nakon toga stigao je pukovnik Ivan Maretić, koji nas je pozvao da formiramo Vojnu policiju pri 4. brigadi. Odabrao je nas trideset za tu postrojbu. U početku smo djelovali kao interventna jedinica koja je išla kamo god je trebalo, ondje gdje je bilo najproblematičnije. Išli smo na teren kao borbena jedinica, pa je svaka situacija i svaki dan bio priča za sebe.

Bili ste pripadnik Hrvatske vojske, uključujući i 4. gardijsku brigadu. Koje trenutke ili ratne zadatke posebno pamтите kao najzahtjevnije ili najteže?

Svaki je teren bio težak i zahtjevan jer niste znali hoćete li se s njega uopće vratiti. Recimo, taj prvi put u listopadu 1991. godine, kad smo išli u Dubrovnik, koji je bio u potpunom okruženju. Stigli smo do Stona, a nismo imali čak ni dovoljno streljiva. Ondje su nam oni koji su se uspjeli izvući i vratiti u Ston dali ono malo što su imali, prije nego što smo se po nevremenu ukrkali u glisere dok su nas gađale topovnjače JNA. Ušli smo u Dubrovnik i proveli na terenu 15 dana bez skidanja opreme, umivanja i presvlačenja. Tu se morala pokazati hrabrost, pa i ludost. Ne bih sad ulazio u detalje, ali to je možda bilo najteže, a nakon toga sve je bilo slično.

Tijekom rata obnašali ste i zapovjedne te instruktorske dužnosti u Vojnoj policiji. Koliko je velika odgovornost bila voditi i pripremati druge ljude u tako opasnim okolnostima?

Moje prvo zapovjedno iskustvo bilo je u vrijeme kad je padao Ston i postojala je opasnost od pada crte obrane. Morali smo zaustaviti tenkove koji su kretali u napad, a s okolnih su brda već počeli gađati iz VBR-ova.

Kad smo stigli u Ston, zapovjednik koji nas je vodio poveo me je u Zapovjedništvo. Kao mladić od 21 godine nisam shvaćao zašto me vodi tamo i što bih ja u Zapovjedništvu uopće trebao raditi. Zbog granatiranja iz VBR-ova nastala je panika i situacija je bila kaotična, no ja sam se u svemu tome dobro snašao. Mislim da je to bilo zahvaljujući sportu i borilačkim vještinama, koje su me naučile hladnokrvnosti i prisebnosti.

Zapovjednik me je zapravo pozvao jer sam vodio prvu grupu i trebali smo izvršiti jedan

RAZGOVOR

zadatak izvan samog mjesta. Uspješno smo ga izvršili, bez i jednog poginulog pripadnika. Neke sam stvari poduzeo na vlastitu odgovornost i upravo sam u tom trenutku shvatio da mi ljudi vjeruju, ali i da sam sposoban nositi takav teret odgovornosti.

S kakvim ste se situacijama na bojištu susretali i postoje li trenuci koji su vam se posebno urezali u sjećanje, bilo zbog težine situacije ili ljudske solidarnosti?

Bilo je različitih situacija, no uglavnom, kad bismo se susreli s pripadnicima HOS-a ili neke druge brigade, odmah bismo postali kao jedan. Bili smo tu jedni za druge, što god da je trebalo. Nismo radili nikakve razlike, već smo svi došli s istim ciljem. Žrtvovali smo se do kraja i živjeli dan za danom. Bilo je bezbroj takvih situacija, a iz njih su se rađala posebna prijateljstva i druženja. To su uspomene za cijeli život.

Kakve vas emocije prožimaju kad se danas prisjećate Domovinskog rata?

U najdubljem sjećanju ostala mi je VRO Oluja. Tijekom Oluje svi smo bili

Francis s Brankom čem s kojim odnedavno zajedno trenira. Je li svjetski prvak?

Sport mi je uvelike pomogao u životu, a posebice u Domovinskom ratu. Za sve sam izazove bio potpuno spreman i fizički i psihički

spremn, mentalno i fizički odlučni da se to završi. Svi smo disali kao jedan. Imao sam osjećaj da bismo u tom trenutku porazili svaku vojsku svijeta koja bi stala pred nas.

Bili su to trenuci najvećeg ponosa u povijesti suvremenog hrvatskog vojništva. Taj osjećaj bio je neopisiv. Takvo se što može doživjeti samo jednom u životu. Tad sam bio najponosniji što sam pripadnik Hrvatske vojske.

Kako je izgledao vaš povratak u civilni život nakon rata? Koliko je bilo teško ponovno pronaći svakodnevni ritam i prilagoditi se životu izvan ratnih okolnosti?

Dugo sam razmišljao o odlasku iz Hrvatske vojske. U njoj sam ostao do 2003. godine, a paralelno sam se bavio sportom i trenirao. U to sam vrijeme bio zapovjednik antiterorističke Vojne policije u Splitu. Kad sam konačno donio odluku o odlasku, trebalo mi je vremena za prilagodbu. Život profesionalnog vojnika podrazumijeva da ste domovini na raspolaganju 24 sata dnevno, dok je život u civilstvu potpuno drugačiji. To su dva različita svijeta.

Nakon što sam skinuo odoru i vidio kako neke stvari u društvu zapravo funkcioniraju, bio sam čak i razočaran. Mislio sam da je Hrvatska bolje uređena država i da sve teče kako treba. Shvatio sam da me ponovno čeka borba, ali neke sasvim druge vrste.

Nakon rata ostvarili ste vrijednu sportsku karijeru u tajlandskom boksu, *kickboxingu* i savate boksu. Kako su izgledali vaši sportski počeci i kad ste shvatili da sport postaje važan dio vašeg života?

Sa 16 godina bio sam prvak Jugoslavije u seniorskoj konkurenciji u *full contactu*. Osvojio sam sve što se moglo osvojiti u *full contactu*, savate boksu i *kickboxingu*. Rat me je na određeno vrijeme zaustavio te mi potpuno promijenio životni i profesionalni put jer sam morao birati između sportske karijere i obrane domovine.

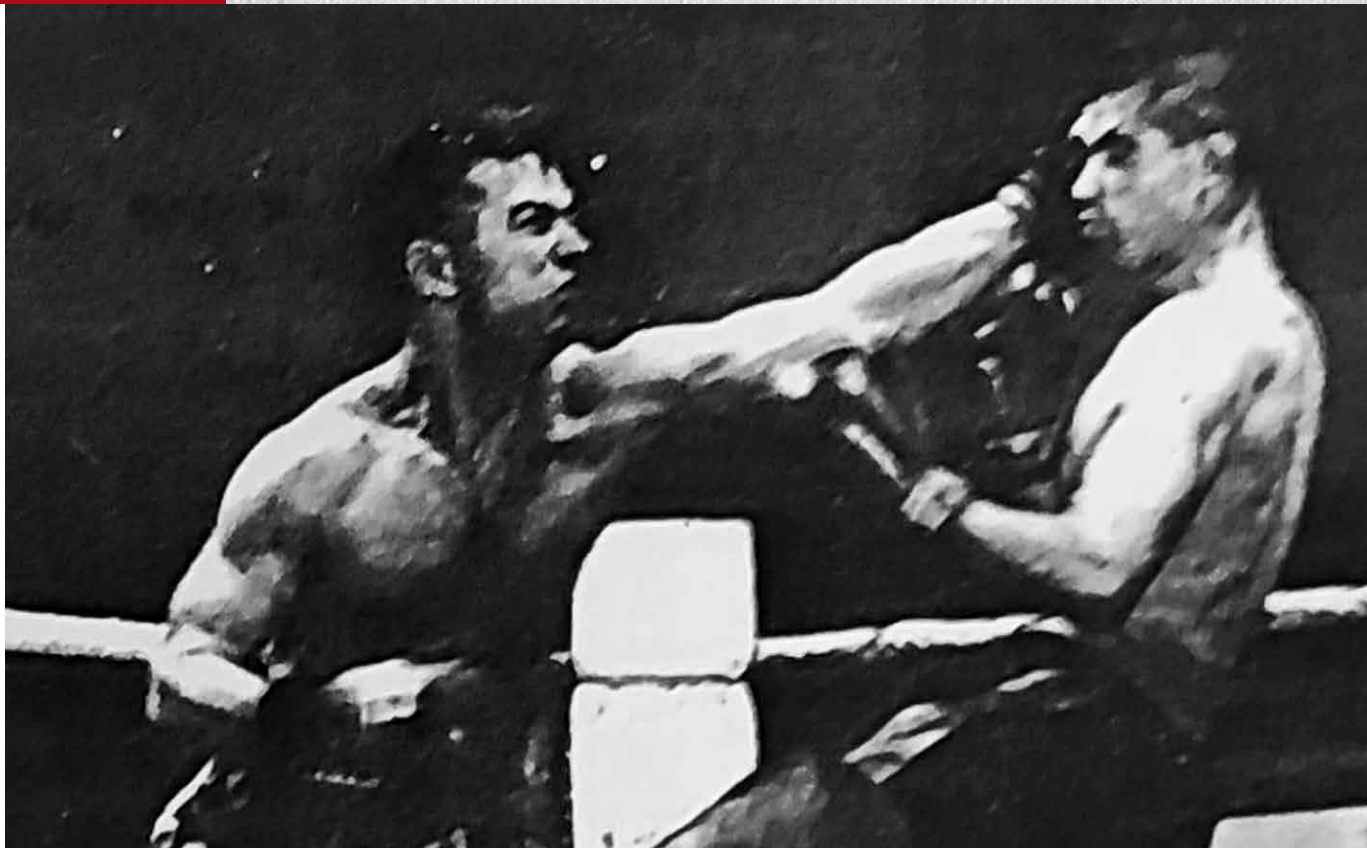
General-
-pukovnika Matu
Laušića pamtim
kao čovjeka
velike karizme –
istinskog vojnika,
gospodina i
časnika

Odabrao sam obranu domovine. Nakon rata nastavio sam treninge i borbe, ali to više nije bio nekadašnji intenzitet. Svoje najbolje, ratne godine, proveo sam u vojsci, a poslije sam pokušao nadoknaditi propušteno. I dalje sam bio uspješan, no sam vrh i završni korak prema najvećim svjetskim uspjesima ipak sam propustio jer sam s trideset godina odlučio završiti natjecateljske borbe. Biti zapovjednik jedne specijalne postrojbe, a istodobno redovito trenirati i ozbiljno se baviti vrhunskim sportom, bilo je nemoguće. Morao sam od nečega odustati. U tom se trenutku, zbog egzistencije i obitelji, nisam mogao odreći vojske, pa sam odlučio zaključiti sportsku karijeru.

Iza vas su brojna domaća i međunarodna sportska postignuća. Koja biste izdvojili kao najvažnija ili najdraža?

Bilo je uistinu puno uspjeha. Primjerice, u državi od dvadeset milijuna stanovnika sa 16 godina biti seniorski prvak ili doći do polufinala i finala Svjetskog prvenstva te se ravnopravno boriti s Tajlandaninom, tadašnjim svjetskim prvakom, bio je golem uspjeh. U tim sam mečevima bio potpuno ravnopravan, a na

RAZGOVOR

kraju su presuđivale tek sitnice poput činjenice da je protivnik bio domaći borac. Nakon toga redovito su mi stizale brojne ponude za nastupe na velikim revijama i turnirima.

Usto, osam godina zaredom bio sam prvak u četiri ili pet disciplina kojima sam se bavio. Sve je to imalo posebnu draž, no za mene je u tom trenutku to bilo nešto sasvim normalno. Poraz nikad nije bio opcija. Sport me je naučio upornosti, disciplini i izgradio mi je čvrst karakter.

Koliko vam je sport pomogao u poslijeratnom razdoblju – kao oblik discipline, fokusa ili možda oporavka?

Sport mi je uvelike pomogao u životu, a posebice u Domovinskom ratu. Za sve sam izazove bio potpuno spreman i fizički i psihički. Kao što sam rekao, vodio sam ljude na prvoj crti i nitko nam nije poginuo. Duboko vjerujem da su tomu pridonijeli upravo sport, treninzi, odricanja i borbenost.

Usadio mi je i specifičan način borbe kroz život, kroz sve nedaće i kušnje s kojima se čovjek susreće. Jednostavno rečeno, sport me je izgradio kao osobu. Zato mu danas to vraćam na drugi način, kao predsjednik Saveza koji je već sedam godina najuspješniji u državi,

i teško da će itko nakon mene tako brzo ponoviti rezultate koje smo postigli.

To mi je bio glavni motiv i cilj: vratiti sportu ono što je on meni dao onda kad mi je u životu bilo najpotrebnije.

Danas ste aktivni i kao sportski djelatnik. Dali ste velik doprinos razvoju tajlandskog boksa u Hrvatskoj. Kako izgleda vaša svakodnevica i što vas najviše motivira u radu sa sportašima?

Situacija je vrlo slična onoj u vojsci. Morate biti spremni na veliku žrtvu, stopostotno fokusirani, davati maksimum i odričati se mnogih stvari kako biste uspjeli u tom zahtjevnom, najtežem i najbrutalnijem *stand-up* sportu.

Okupio sam svoju ekipu, svoje prijatelje, ljude koji su u to vrijeme, baš kao i ja, bili borci. Svi smo bili ista generacija i stvorili smo tim ljudi koji istinski vole ovaj sport i nadopunjuju se. Radimo to isključivo iz velike ljubavi prema sportu.

Uspjeh je morao doći. Ponosan sam na to što sam Savez, koji je bio praktički pred gašenjem, u stečaju i potpunom rasulu, kao predsjednik doveo do razine da nam se danas klanjaju u Europi i svijetu. To je razdoblje života koje nikad neću zaboraviti.

Dobitnik ste brojnih priznanja. Koliko vam ona znače i koju biste poruku poslali mladim generacijama o

domoljublju, ustrajnosti i važnosti sporta?

Dobio sam brojna priznanja – i u sportu, i u vojsci, i u životu. Pritom moram napomenuti da je, dok sam bio pripadnik Hrvatske vojske, moj glavni zapovjednik bio general-pukovnik Mate Laušić, kojeg sam viđao na postrojanjima i obljetnicama.

Nakon završetka moje vojne karijere, on je došao u naš Savez kao predsjednik Nadzornog odbora. To mi je bila iznimna čast i zadovoljstvo jer smo se kroz rad jako zblížili i sprijatelžili. Često je dolazio na naše pripreme, družio se s nama i bio iskreno oduševljen tim mladim ljudima. General Laušić je osoba koja će mi, dok god budem vodio Savez, najviše nedostajati jer nas je iznenada napustio.

Pamtim ga kao čovjeka velike karizme – istinskog vojnika, gospodina i časnika. Uvijek sam uživao u društvu takvih ljudi jer kroz život pažljivo biram prijatelje. On je bio jedan od rijetkih

Život profesionalnog vojnika podrazumijeva da ste domovini na raspolaganju 24 sata dnevno, dok je život u civilstvu potpuno drugačiji. To su dva različita svijeta

koje sam poznao još od 1991. godine, čovjek koji je bio desna ruka predsjedniku Tuđmanu.

Nakon naših mukotrpnih treninga i priprema često bi nam govorio o povijesnim događajima iz devedesetih i svojim bogatim iskustvima, čime mi je nadopunjavao mnoge spoznaje. To je nešto što se ne može opisati riječima. Nakon njegove smrti osjetio sam veliku prazninu, posebice u sportu i na našim okupljanjima. Njegov prerani odlazak sve nas je zatekao.

Moja poruka mladim generacijama jest da vjeruju u sebe. Vojska općenito izgradi čovjeka; kad uđeš u vojsku i kad iz nje iziđeš, potpuno si druga osoba. Iako je vojni rok danas kratak, onoga tko provede vrijeme u vojsci ona oblikuje kao osobu, kao čovjeka, gospodina i vojnika u jednom. Predložio bih služenje vojnog roka svakom mladom čovjeku jer se takve lekcije nigdje drugdje u životu ne mogu naučiti niti se to zajedništvo može igdje drugdje doživjeti. To posebno vrijedi za Hrvatsku vojsku, pobjedničku vojsku koja je u najtežim vremenima pokazala nevjerovatnu snagu.

Moram napomenuti i da smo mi Hrvati ratnički narod, koji se nikad ne predaje i ne odustaje. Vjerujem da će mladi ići u Hrvatsku vojsku, da će shvatiti koliko je to potrebno i za njih i za državu te da će slijediti ono što je bilo devedesetih i biti ponosni vojnici.

Pratite nas i na društvenim mrežama

[facebook](#) [YouTube](#) [LinkedIn](#) [Instagram](#)

Sve štoviše zašljite nam:
hvojniki@omh.hr

Foto: OSRH

